

ספר
כף החיים
 על שלהן ערוך אורח חיים

חלק ב

סימנים פט - קנו

הלכות תפילה, נשיאות כפים
תחנון, קריאת התורה, בית הכנסת

מדברי רבותינו ראשונים ואחרונים
ומדברי רבותינו המקובלים
להלכה פסוקה

מאת הגאון המפורסם הפוסק הגדול המקובל האלקי
רבינו יעקב חיים סופר זצוק"ל

הוצאה חדשה ומתוקנת
על ידי ניני הגאון המחבר זצוק"ל
מוגהת בדקדוק מכת"ב יד הגאון המחבר זצוק"ל
ועל פי השוואה ללשונות הפוסקים
בתוספת פיסוק ופתיחת ראשי תיבות

שנת

רבינו יעקב חיים סופר - הכף החיים זצוק"ל

ה' תשע"ד לפ"ג

פעה"ק ירושלם תוכב"א

זנין שררה ואצקא באצונו. (1)

(אצקא באצונו ואנון נאגא ס"ג אצונו בכנסת)

אבל אם התנה מחמלה שכל זמן שירצה למחות יהא צידו למחות או שלא השאיל להם צפירות אלא הניחם ליכנס לצימו הרשות צידו למחות צמי שירצה (מהר"ם פאדוואה סימן פ"ה): **י"ז** מי שהיה א מסרי קולון ק"ג: בביתו בית הכנסת ימים רבים אין הצבור רשאים לשנותו בבית אחר:

כף החיים

קלח) אם ידענו בבירור שמחל השעבוד ונתייאש ממנו נאבדה חזקתו, ואפילו נאנס באונס ולא שכיח כלל שיעבור האונס, אבל אם אין שם ראייה ברורה שמחל לא אבד חזקתו. הראנ"ח שם, כנסת הגדולה שם, מגן אברהם ס"ק מ"ט:

קלט) מבר בעל הבית ביתו לראובן אין בידינו ראייה גמורה שהקונה יזכה באותה חזקה. הראנ"ח שם, כנסת הגדולה שם, עולת תמיד שם, אליה רב שם:

קס) אפילו בא תלמיד חכם לזכות באותה מצוה אין מעבירין את המצוה ממי שהחזיק בה אפילו אם הוא עם הארץ. הראנ"ח שם, כנסת הגדולה שם, עולת תמיד שם, מגן אברהם ס"ק מ"ט, חסד לאלפים שם:

קמא) שם. אין הצבור רשאים וכו'. אין דין זה אמור אלא ברוצים להעביר המצוה והכבוד לגמרי ממי שמחזיק בו, אבל אם בא לזכות במצוה וגם הראשון יעמוד במצותו, כגון מי שהחזיק שיתפללו בביתו ובא אחר ועשה ביתו בית תפלה שיתפללו בו, אף על פי שקצת מהאנשים שהיו מתפללים בבית המחזיק הראשון מתפללים בבית המחזיק השני, אינו יכול לעכב על ידו. הראנ"ח שם, כנסת הגדולה שם, עולת תמיד שם, מגן אברהם ס"ק מ"א, אליה רב שם, חיי אדם שם, חסד לאלפים שם. ועיין לקמן אות ק"ן:

קמב) אנשים שהחזיקו לקבור מתים אין יכולין למחות באחרים שבאים לקבור שבעשיית המצוה כל אחד רוצה לזכות לעשות מצוה. משפטי שמואל סימן נ"ג, כנסת הגדולה שם, עולת תמיד שם, מגן אברהם שם. ובמדינתנו שיש חבורות ממונים לכך צריך ליתן להחברה כמנהגם. מגן אברהם שם, חיי אדם שם:

קמג) מי שהחזיק להדליק נרות בית הכנסת ומטה ידו ושלח מעט שמן לבית הכנסת ואין רוצים לקבלו ונתנו ההדלקה לאחר הוא לא הפסיד חזקתו

יכול לאסור אפילו לכל הקהל תוך הזמן כמ"ש ביורה דעה סימן רכ"א סעיף ז'. מגן אברהם ס"ק ט"ל, אליה רבה שם, אשל אברהם שם. ואם לא השאיל להם אלא נתקבצו מעצמן ושתק אפילו ביום ראשון יכול לטורדם, ושאלה סתם לי יום. אליה רבה שם בשם מהרי"ט צהלון שם, אשל אברהם שם:

קלד) סעיף יז. אין הצבור רשאים לשנותו וכו'. כדמוכח גבי עירוב דאפילו במקום שיש קצת טעם לשנותו אין משנין מפני חשדא והכא נמי איכא חשדא שיאמרו שבני ביתו אינם מהונגין, גם יכול לומר שאין רצונו לילך למרחוק לבית הכנסת אף ששכרו יותר. מהרי"ק, מגן אברהם ס"ק מ', חיי אדם כלל י"ז אות ט"ל. והיינו קצת טענה אין משנין משום חשדא כמו עירוב הא טענה רבה משנין ולא חיישינן לחשדא. אשל אברהם אות מ'. וכן כתב חסד לאלפים אות ט"ו. ועיין לקמן אות קל"ו. וכוזו נסתלק הצריך עיון של האליה רבה באות ל"א יעו"ש:

קלה) שם. אין הצבור רשאים וכו'. מכאן למד הרב באר עשק סימן ה' שחבורה שהיו לומדין בבית עשיר זה כמה שנים ואחר כך רוצים ללמוד שני חדשים בכל בית ובית שאינם יכולין לשנות. יד אהרן בהגהות בית יוסף:

קלו) שם. אין הצבור רשאים וכו'. ומכלל זה יש ללמוד שמי שזכה באיזה ענין של כבוד או מצוה אין מעבירין ממנו אם לא בהיות איזה טענה למערער, ולא דוקא ברברים הנוהגים תדיר אלא אפילו בדבר דמומן לזמן קא אחי. הראנ"ח חלק ב' סימן ע', כנסת הגדולה בהגהות בית יוסף, עולת תמיד אות מ"ב, מגן אברהם ס"ק מ"ב, חיי אדם שם. ועיין לעיל אות קל"ד:

קלז) שם. אין הצבור רשאים וכו'. ואם נאנס בעל המקום ולא היו יכולין להתפלל שם לא אבד חזקתו וכשיעבור האונס אין יכולין לשנותו. הראנ"ח שם, כנסת הגדולה שם, עולת תמיד שם, אליה רבה אות ל"א. ועיין בספר כנסת יחזקאל סימן י"ג שהביא ראייה לדבריו, והביאו יד אהרן במהדורה בתרא בהגהות בית יוסף אות ז':

ז"ל:
אינו
אינו
קמס
ז"הן.
כ"ח
ומה
ידנא
כבר
בשם
קנ"ב
מצד
יסוד
ס"ק
ישון
ז' בו
ב"ל,
מגן
דהא
מגן
דוקא
ה"ש
אינו
דס"פ.
היה
באיל
יכול
שם:
חרת
פ' ד'
דוקא
אינו

באר הגולה
ב"ש סימן קס"ב:

ית יוש מי שאומר שכלי הקודש של כסף שנהגו להביאם תמיד לבית הכנסת

בפ החיים

וצריך שיקבלו מה ששלח. הרדב"ז סימן שפ"ז, ברכי יוסף אות ז', שערי תשובה אות כ"ז:

קמ"ד) **ראובן** היה לו בית הכנסת בכפר ועמד ימים רבים שלא הלך בכפר ומפני זה אנשי כפר היו מתפללין בבית שמעון ואחר כך מכר ראובן ביתו לתלמיד חכם וחזרו אנשי כפר להתפלל בו, שמעון זכה בחזקת מצותו, ומכל מקום אינו יכול לעכב על הבא מחזקת ראובן מלקבוע גם הוא מקום תפלה בביתו. שו"ת מהר"א בן חיים חלק ב' סימן ע', עטרת זקנים אות ד':

קמ"ה) **שם**. אין הצבור רשאים וכו'. כתב הרב פרי תבואה חלק ב' סימן ס"ה דהיינו דוקא בשאר מצות דליכא אומדן דעת שכוונת הקהל היה לחלק המצוה כל פעם לאיש אחר בזה הוא דזכה, אבל ביין קידוש לבית הכנסת שמעשרת לא אתמר בה דין חזקה דיש לדמותו לקטורת שהיו מכריזין חדשים לקטורת בואו והפיסו, ואם תאמר שיקדש בביתו ויתעשר, יפה כחה בזיכוי רבים ותוסיף תת כחה להתעשר על ידה כדתנן ביומא כמה דברים אמורים בקרבנות צבור וכו' ע"כ. והביאו הפתח הדביר אות ה' וכתב עליו דאחר המחילה רבה אין דינו מבורר וגם ראיתו איכא למידחי, דקטורת שאני דמעיקרא לא היו מגיחין שישנה בה אדם אבל בשאר דברים שכבר שנה ושילש והחזיק מנא ליה דלא אהני חזקתו גם במצוה כי האי שמעשרת, וממקומו הוא מוכרע דהא פסקו הטור ומרן בדין שלפנינו דמי שהיה בביתו בית הכנסת אין הצבור רשאים לשנותו והיא מצוה שמעשרת את בעליה על ידי שנהוג בה כבוד כדאשכחן בעובד אדום שנתברך ביתו בעבור ארון האלהים וכו' יעו"ש, הרי דמצוה זו מעשרת את בעליה ואפילו הכי אמרינן דלהני ליה חזקה, והוא הדין והוא הטעם בקידוש וליכא ראיה מקטורת כנוכר עכ"ל:

76

קמ"ו) **שם**. אין הצבור רשאים וכו'. והוא הדין מי שהיה קבוע בביתו מדרש ביום שבת קודש שחרית ללמוד תנ"ך ולשמוע כלימודים מדרש אגדה חכמה ומוסר מפי חכם כנהוג, דדמי לבית הכנסת דאית ביה חזקה ואין יכולין לשנותו ממקום קביעותו ושייך ביה כל החילוקים הנאמרים בענין, בין כיבדוהו הקהל

להחזיק מעצמו, ואם מה שקבעו המדרש שם היה מחמת שבאותו זמן לא היה לשאר יחידים בית ראוי לזה או לא, ואם באים באיזה טענה לשנותו אי בעינן טענה מספקת או לא, ואי מהני חזקתו גם ליוהשיה או לא. פתח הדביר אות ו':

קמ"ז) **מי** שהחזיק במצוה על פי צבור אפילו פעם אחת זכה. שאלת יעב"ץ חלק ב' סימן ס"ט, מחזיק ברכה אות ט', שערי תשובה אות כ"ז:

קמ"ח) **מי** שזכה בהדלקת נר תמיד שנה וחצי ולא מיהו בו אין מעבירין אותה הימנו. שאלת יעב"ץ שם וסוף סימן ע"ב, מחזיק ברכה אות י"ד, שעה תשובה שם:

קמ"ט) **מי** שהחזיק במצוה כמה שנים ובנו ממלא מקומו הוא זוכה בה וקל וחומר אם עשאה קצת וכו'. תשובת ננסת הגדולה סימן כ"ז, ברכי יוסף אות י"ב, ערך השלחן אות י"א, שערי תשובה שם:

קנ') **שם**. אין הצבור רשאים לשנותו בבית אחר. ודוקא לשנותו מבית זה לבית של יחיד אחר אבל אם רוצים לבנות בית הכנסת קבוע לכולם במקום שהוא של כולם רשאים שאין בזה משום דרכי שלום. לבוש, סולת כלולה במקור חכמה אות ו', אשל אברהם אות מ"א, כרם שלמה, וכן כתבו האחרונים. ועיין פתחי תשובה בחושן משפט סימן קמ"ט אות ד' מה שכתב בשם שב יעקב סימן ח' על דברי הלבוש הנ"ל ובדברינו לעיל אות קמ"א ודו"ק:

קנ"א) **סעיף חזי**. יש מי שאומר וכו'. בבית יוסף לא הביא פלוגתא בזה, ומה שכתב זה בשם יש מי שאומר לפי שכן דרך מרן ז"ל כשמוצא סברא יחידית שלא נזכרה כי אם בפוסק אחד כותב אותה בשם יש מי שאומר. וכן מה שכתב בסעיף י"ט ובסעיף ק' יש מי שאומר על כולם לא הביא פלוגתא בבית יוסף, ומה שכתב אותם בשם יש מי שאומר לפי שהם סברא יחידית:

קנ"ב) **שם**. שנהגו להביאם תמיד לבית הכנסת וכו'. ואיתא במהרי"ק שורש קס"א דאפילו יש מנהג להוציאם לחולין אין לילך אחריו וכו' יעו"ש, ועכשיו המנהג פשוט שנשארים ברשות בעליהן ואם

בחגים אין יכולים להוציא ל

כן הוו כאילו התנו עליהם עיין מגן אברהם ס"ק מ"ג. ועיין

קנ"ג) **שם**. אין יכולין להוציאם ל

כשיש אמרן דעת דהקד

התנה עם הגזבר שהוא פקדון וכו'

ארח לצדיק אורה חיים סימן א',

זכור לאברהם אות כ', וכן ז

המקומות שמי שנותן חפצי כסף

תורה ורוצה שישארו ברשותו

להולכים לבית הכנסת אחרת עו

בית הכנסת בשטר והכל לפי תנא

הם של בית הכנסת שזכור בה מן

יש מקום שיש להם מנהג פשו

הכנסת שנשארים ברשותו אפיל

יחזיקו במנהגם כמו שכתבנו באו

אברהם, וכן כתבו האחרונים. וע

קנ"ד) **ואם** התנה ומשכן ביד עכו

בכסף ואחר זמן קנאה

ולמכור הכסף ולהוציא דמיו. או

ברכה אות ז', זכור לאברהם

אות כ"ח:

קנ"ה) **שם**. אין יכולין להוציאם

בספרי הקוצץ אבן

ממנה, וכתב רבינו אליעזר ממ

שמושיבין נערים בבית הכנסת ז

לביתם לישב עליהם ואף על פי

אבי העזרי, הגהה כ"י, שוב ראי

בתשובה דפוס קרימונה סימן ק

ח', זכור לאברהם אות ב', חס

קנ"ו) **שם**. אין יכולין להוציאם

רשאים ליקח הכלי ק

וליתנו לאחרת אלא אם כן יש מו

שנותן כלי קודש או חפצי קודש

לבית הכנסת אחרת או עושה

הגרשוני סימן מ"ט, אליה

בני עיר אחת שברחו מחמת

אחד כה ואחד כה ואחר כן

סהדי הימניה ולא להוציא מן החזקה שלא יהיה נאמנותו של זה גדול מהמגו דאמרינן בכוליה גמרא שהוא נאמן ואפילו הכי מגו במקום עדים או במקום חזקה לא אמרינן כל שכן היכא שהוא להוציא ממון דאינו נאמן. והנראה לענ"ד כתבתי דוד נ' אבי זמרא:

סימן אלף פד (י)

שאלה קדושה מיושב או י"ג מדות אם יכול יחיד לאומרם כי יש מקצת מחמירי שלא לאומרן ויש מקילין וכן נהגו הספרדים לאומרם ביחיד והרמב"ם ז"ל אסר בפסק והתיר בתשובה ועל הפסק יש לסמוך. וכן כתב הרשב"א ז"ל סימן ז':

תשובה כבר שאל דבר זה אחד מן הגדולים בחכמת הקבלה שמו ר' יעקב והיה שואל מן השמים ומכלל מה ששאל שאל על זה והשיבוהו שאסור ליחיד לאומרם שהם דברים שבקדושה ואין ליחיד לאומרה אלא בלשון ארמי וכן ראוי לעשות. והנראה לענ"ד כתבתי:

שוב מצאתי בתשובות הרשב"א ז"ל שאין יחיד אומר קדושת יוצר ובתשובות אשכנזים ראיתי שהיחיד אומר י"ג מדות וקדושה בניגון טעמים כמי שקורא פסוקים של תורה. ואני מן המחמירין כיון שהוא מחלוקת וקדושה של ובא לציון גואל כיון שהוא בלשון ארמי ראוי ליחיד לאומרו:

סימן אלף פה (יא)

76 שאלה אלמנה שהיא מוחזקת להדליק ההיכל של בית הכנסת של ירושלים תוב"ב בימים ידועים בשנה ופרנסי הקהל והנאמנים תבעוה לדין באמרום שרוצים למכור חזקה זו כמו שנוהגין למכור כל ההדלקות של כל השבתות ואמרו לה מי נתן לך חזקה זו ואמרה שבעלה היה דייק ובנה זה ההיכל משלו והקדישו ע"מ שידליקנו הוא או באי כחו ואין בידה שטר על זה והכריזו בכית הכנסת מי שיודע עדות בדבר זה שיבא ויעיד וכאו עדים והעידו שאמר בלשון הזה אני מקדיש אותו על

תנאי שאדליקנו אני ובאי כחי כל הזמן והקהל מודים שהאלמנה היא באי כחו ונשאו ונתנו החכמים הנמצאים אז ואמרו הואיל ולא כפל תנאו אינו כלום ואע"ג דאמרינן כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ובמעכשיו לא בעינן שיכפול תנאו. על תנאי שאני שאין על תנאי כמו על מנת ולמדו אותו ממה שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות קדושין המקדש על תנאי צריך שיהיה בו ארבעה דברים ורצו לסלק את האלמנה מחזקתה ולמכור אותה לאחרים. יורה המורה אם הדין כן או לא:

תשובה אעפ"י שהיה מדרך המוסר שמאחר שדברו החכמים נר"ו בזה שלא אוסיף על דבריהם ולא אחלוק עליהם מ"מ כיון שהם לא גמרו את הדבר ועדיין לא עשו מעשה אמרתי אענה אף אני חלקי אחזה דעי גם אני וכגון זה ודאי פתח פיך לאלם הוא. תחלה יש לדקדק אם האומר על תנאי כאומר על מנת כאשר דקדקו החכמים נר"ו. עוד אם בהקדש צריך תנאי כפול או לא. עוד יש לדקדק אם הבונה מקום בבית הכנסת אם הוא שלו וצריך להקדישו. עוד אם יכולין לבטל החזקה אעפ"י שלא היה שלו ואפילו שאין שם עדים כלל ואפילו שלא חבא מכח בעלה. עוד אם יכולים בני העיר להעיד בדבר זה לפי שהן נוגעין בעדות שהרי כל מה שמוכרים הקהל מהדלקות או מצות הכל הוא לצרכי צבור. עוד אם יכולין החכמים לדון בזה מהאי טעמא גופיה. ואומר כי ודאי האומר על תנאי לאו כאומר על מנת דמי ולא מטעמייהו דאי מלשון הרב ז"ל שכתב המקדש על תנאי צריך שיהיו בו ארבעה דברים איכא למימר דאין זה לשון המקדש שאומר הרי את מקודשת לי על תנאי כך וכך אלא המקדש על תנאי הוא הרי את מקודשת לי אם תעשי כך וכך אלא תפס הרב הענין שהוא המקדש על תנאי תדע שהרי הרב בעצמו כתב כיצד האומר לאשה אם אתן מאתים וזו וכי ולא כתב על תנאי שאתן לך מאתים הרי את וכי. וגם מדברי בעל מגיד משנה אפשר לדקדק כן. אבל קושטא דמילתא דעל תנאי לא הוי כעל מנת משום דאנן קיימא לן דהאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וקשיא לן היכי

משמע על מנת מעכשיו ו דאנן לא בקיימא במלת בה הו ידעי דמשמעותא : דלא לסיף עלה דהא משמעותא ואין משמעותא תנאי גמור וצריך בו כל כ בעינן בהקדש תנאי כפול במשנה יש מחלוקת בין דר"מ ס"ל בעינן תנאי כנ בעינן תנאי כפול דמכלל ה הגאונים והרי"ף והרמב"ן ור"ש בן חפני וראב"י ו ראשונים ואתרונים זק"ל דלא בעינן תנאי כפול מסנ ר' מאיר ור' יהודה הלכה וקדושין מודים כולם דו דאתקין שמואל בגט של כל הני רבונותא דבנדון תנאו. אבל הרמב"ם ז"ל הזאת והגאונים הראשונים אחרים פסקו הלכה כרבי מ צריך לכפול תנאו שכן דילפינן מיניה

ואמרינן בפרק שבועת באיסורא דלא הן אתה שומע לאו. הלי דררא דממונא כגון סוטה משום ממון שבו לדעת ד אבל באיסורא דלית בה ד והקדשות ונדרים לא בעי מלשון הרמב"ם ז"ל בהי וזה לשונו וכל תנאי ע בגרושין בין במקח בין ממון צריך להיות בתנא בהדיא בשאר דיני ממון לכפול. וכן תמצא בהלן שבועה על תנאי או נדר כפול וכן בדין שלא ר או בשבועה או להקדיש

משמע על מנת מעכשיו והעלו בשם הרמב"ן ז"ל דאנן לא בקיאנן במלת על מנת ואינהו דבקיאי בה הווי ידעי דמשמעותא הוי מעכשיו ומעתה הווי דלא לוספי עליה דהא על תנאי ידעינן שפיר משמעותא ואין משמעותא מעכשיו, הלכך אינו אלא תנאי גמור וצריך בו כל משפטי התנאי. ובענין אי בעינן בהקדש תנאי כפול בקדושין בפרק האומר במשנה יש מחלוקת בין רבי מאיר ורבי יהודה דר"מ ס"ל בעינן תנאי כפול ורבי יהודה סבר לא בעינן תנאי כפול דמכלל הן אתה שומע לאו. ומקצת הגאונים והרי"ף והרמב"ן והרשב"א והר"ן ורשב"ם ור"ש בן חפני וראבי"ה וראב"ן וכמה גאוני עולם ראשונים ואחרונים זק"ל פסקו הלכה כרבי יהודה דלא בעינן תנאי כפול מסכים אל הכלל אשר בידינו ר' מאיר ור' יהודה הלכה כרבי יהודה אבל בגיטין וקדושין מודים כולם דבעינן תנאי כפול משום דאתקין שמואל בנט של שכיב מרע. הרי לך לדעת כל הני רבואתא דבגדון דידן לא היה צריך לכפול תנאו. אבל הרמב"ם ז"ל שאנו נוהגים כמוהו בארץ הזאת והגאונים הראשונים ובשאלות ובה"ג וכמה אחרים פסקו הלכה כרבי מאיר, הלכך אפילו בממונות צריך לכפול תנאו שכן תנאי בני גד ובני ראובן דילפינן מיניה בממון הוה:

ואמרינן בפרק שבועת העדות מודה רבי מאיר באיסורא דלא בעינן תנאי כפול דמכלל הן אתה שומע לאו. הלכך כל איסורא דאית ביה דררא דממונא כגון סוטה ועדים בעינן לכפול תנאו משום ממון שכו לדעת הרמב"ם ובעלי סברתו ז"ל, אבל באיסורא דלית בה דררא דממונא כגון שבועות והקדשות ונדרים לא בעינן תנאי כפול. וכן דקדקתי מלשון הרמב"ם ז"ל בהלכות אישות פרק ו' שכתב וזה לשונו וכל תנאי שבעולם בין בקדושין בין בגרושין בין במקח בין בממכר בין בשאר דיני ממון צריך להיות בתנאי ד' דברים וכו'. משמע בהדיא בשאר דיני ממון אבל בדיני איסור אין צריך לכפול. וכן תמצא בהלכות שבועות ונדרים שכתב שבועה על תנאי או נדר על תנאי ולא הזכיר תנאי כפול וכן בדין שלא רצה זה לאסור עצמו בנדר או בשבועה או להקדיש אלא על זה התנאי וא"כ

אין ניקום ונימא שאם לא כפל תנאו שיהיה המעשה קיים. וא"ת דהא בסוף פרקא קמא דנדרים משמע בהדיא דאפילו בנדרים לית ליה לרבי מאיר מכלל הן אתה שומע לאו. תירץ הר"ן ז"ל דנדרים ממונא אית בהו דאסור חפצא עליה. והתוספות ז"ל בסוף פרק שבועת העדות תירצו דכי לית ליה לרבי מאיר מכלל הן אתה שומע לאו באיסורא זוטא כגון נדרים אבל באיסורא רבה כגון שתויי יין ופרועי ראש דבמיתה וכן שבועה דחמירא אית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן. והשתא בין לפי שטת הר"ן ז"ל שכתב דנדרים ממונא הוא הרי הוא ז"ל פסק כרבי יהודה בין לפי שטת התוספות שנדרים איסורא זוטא הוא הקדשות ודאי איסורא רבא הוא דהא אית בהו מעילה והאוכלן בטומאה במיתה. ואע"ג דתנן בנדרים לקרבן לאישים וכו' ועלה אמרינן בגמרא סבריה הא מני רבי מאיר היא והאי סבריה קאי במסקנא ומשמע דאפילו אית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אי אתה שומע הן התם נדר בעלמא הוא ומתפיס אותו באיסור קרבן לגבי איסור אכילתו תדע שהרי אם נהנה מן הדבר הנדור לא מעל אבל המקדיש דבר בין למזבח בין לבדק הבית אם נהנה ממנה מעל. הלכך חמירי טפי ולא בעינן תנאי כפול. וא"ת אי משום טעמא דחומרא הוא הוה לן למימר דאם לא כפל תנאו יהיה התנאי בטל והמעשה קיים. וי"ל דאדרבא מפני החומרא שיש בסופו אין ראוי שיהיה המעשה קיים אם לא נתקיים התנאי אעפ"י שלא כפל אותו, ובגדון דידן כיון שהוא בענין הקדש אעפ"י שהתנאי היה בדבר השוה עתה ממון שהוא חזקה ההדלקה אין בכך כלום ואין צריך לכפול תנאו:

ולענין ההיכל שהקדיש וטען שהוא שלו מפני שבנאו משלו והקדישו על תנאי זה. בזה אני אומר דלאו כל כמיניה דכל יחיד ויחיד לבנות מקום ככהכ"נ ולומר שלי הוא. וכל שכן בב"ה של ירושלים שאין ליחיד שום חזקה במקום מן המקומות משום מעשה שהיה. וא"ת נהי שהמקום אינו שלו ולא היה צריך להקדישו דמקודש ועומד הוא מכל מקום המעות שהוציא בבנין הוא שהקדיש ונתן לצבור כהא דאמרינן היורד לתוך חורבתו של חברו

הל
זנו
פל
על
יין
אי
ם
יך
נה
רהברו
הם
את
אני
יך
נאי
נוד
יך
לא
לא
עיד
מה
דכי
אי
או
שון
בו
יש
ולא
אם
דש
ומר
נאי
על
תא
לן
יכי

ובנאה שמין לו וידוי על התחנותה. לא קשיא כלל דסתם חורבה לבנין עומד אבל סתם ב"ה אינו עומד לבנות בו מקום ליחיד ואין לו כלום ואם יטעון שנטל רשות משבעה טובי העיר צריך להביא ראיה:

ולענין חזקה, אע"ג דלענין שאר חזקות דעלמא כל חזקה שאין עמה טענה כגון שטר היה לי ונאבד אינה חזקה וכ"ש להחזיק כנגד רבים שאני הכא דהוי חזקת מצוה ולא מידי חסרי. וכיון שהחזיקה זו כמה שנים להיות מדלקת ההיכל במקום שכל הקהל רואים אותה ולא מיחו בידה מאז עד עתה אין לך חזקה גדולה מזו. ולא זו בלבד אלא כל מי שהחזיק בשום מינוי בקהל אין יכולין לסלקו אלא אם כן אינו מתנהג כשורה במינויו. עיין במרדכי פרק חזקת הבתים. וגדולה מזו תנן בגטין פרק הניזקין גותנין את העירוב בבית ישן מפני דרכי שלום פירוש שאם רגילין לתת את העירוב בבית של אחד מבני החצר אין משנין אותו מפני דרכי שלום וכתבוהו כל הפוסקים. והשתא אם בדבר שאינו של מצוה שיהיה העירוב מונח בביתו אמרו כן כל שכן בהדלקת ההיכל שהיא מצוה דכתיב על כן באורים כבוד ה' דאיכא דרכי שלום. וא"ת שאני התם דלא מידי חסרו בעלי החצר ואין להם תועלת במה שיהיה העירוב בבית זה או בבית זה. אבל הכא גותנין קצת מעות בשביל ההדלקה. י"ל דהכא נמי מי לא עסקינן שרצה אחד מבני החצר לתת מעות כדי שיהיו מניחן העירוב בביתו שהרי מרויח שאין צריך ליתן בעירוב ואפ"ה אין משנין אותו. וא"ת הא מסקי בגמרא דטעמא הוי משום חשדא והכא מאי חשדא איכא וי"ל לפירוש ר"ת ז"ל דפירש שם שמא יחשדוהו שהיה גונב מפת העירוב ומפני כך נתנוהו בבית אחרת והכא נמי איכא חשדא שמא יאמרו מפני שלא היו מדליקין אותו כהוגן סלקוהו ואפילו לפרש"י ז"ל נמי איכא למימר דכיון דאיכא הכא מצוה איכא משום כבוד כדפרכינן התם אילימא משום כבוד והא ההוא שיפורא וכו' ובשיפורא הוא דאמרינן דמותר לשנותו מבית לבית כשמת בעל הבית אבל בדבר מצוה ועושה המצוה חי אין לשנותו כלל:

ולענין אם יכולין בני העיר הא אמרינן אין דנין

בדייני אותו העיר ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר, ואעפ"י שכתב הרמב"ם ז"ל עד שיסתלקו לקו בקנין גמור. משמע דבסילוק מועיל. והרא"ש הסכים סלוק מועיל לכל דבר חוץ מס"ת. ומן האחרונים אמרו כי אין סלוק מועיל אלא בדיינים אבל בעדים אינו מועיל. ועוד כתב ר"י ז"ל דסלוק אינו מועיל אלא לאוקומי ממונא אבל לאפוקי ממונא אינו מועיל כלל:

ולענין אם החכמים יכולין לרדן דין זה. רואה אני שיכולין לדונו מכמה טעמים חדא שהרי אין החכמים נותנים במסים וארנוניות ולא משתדשי להו מידי ואפילו שיש קצת דברים שחייבים לפרוע עם הקהל הנך מילי לא שכיחי בירושלים. ותו דמאי דאמרינן אין דנין בדייני אותה העיר הנ"מ בשלא קבל עליו היחיד אבל אם קבלוהו עליהם יכולים. וחכמי ירושלים הוו כאלו קבלום עליהם שהרי כל אחד דן שנה אחת וחוזרים חלילה ומעשים בכל יום במצרים ובכל המקומות שהדיין הממונה וכל שכן הנגיד דן בין תביעות יחיד לצבור בלי סילוק והוא מן הטעם שכתבנו. והגראה לענ"ד כתבתי:

סימן א"ף פו (יב)

שאלה נשאלתי על בני המומרים היינו שאביהם של אלו נעשו תוגרמים ובאים בסחורה לאלכסנדריא אם מותר להלוותם בריבית או לא:

תשובה זו מחלוקת ישנה במומרים שרש"י ז"ל כתב בתשובה שאסור ללוות להם בריבית שאעפ"י שחטא ישראל הוא ואיכא נמי משום ולפני עור לא תתן מכשול ואחרים ג"כ נמשכו אחר סברתו. אבל ר"י כתב שמותר להלוות להם ברבית דלא קרינן ביה וחי אחיך עמך שאי אתה מצווה להחיותו. נ"ל דכן הדין בקראין שכפרו בתורה שבע"פ. ומהאי טעמא נמי לא עבר משום ולפני עור לא תתן מכשול אבל ללוות מהם ברבית לכ"ע אסור לפי שמכשילו. ובס"ה כתב שמומר שאוכל נבלות לתאבון אסור להלוותו ברבית אבל מומר להכעיס מותר משום דגבי רבית אחוה כתיב והא דאמרינן אעפ"י שחטא ישראל הוא הנ"מ לדברים שלא נאמר בהם אחוה כגון גיטין וקדושין ע"כ.

וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל בהו אחוה אין המומר בכי אלו הבאים לאלכסנדריא אנו להכעיס הם שהרי אם היו ישראל כאשר עשו אחרים בארצות בטוחים שכבר הם לדקדק אם בני המומרים הם מיימונית כתב המחלוקת ע שאין חלוק ביניהם וכן ברין ואינו חוזר הרי הוא בעצמו בני מומרים דאמרן היינו ד אבל אם אמו נכרית הולד כ על הנכרית הולד כמוה והני לן ספיקא דאורייתא לחומ והוי נמי ספיקא אזלינן לקוג כל שכן באלו שעברו עליהם בין התוגרמים, ועוד שאם לחזור לדת ישראל וכדכתיב כדאי להכריע בין הראשו המומרים עצמם מותר להי והסמ"ג ז"ל שכיון שכפר בע"ז הרי הם כעכו"ם ג שקדושיהן תופסין חומרא רבית אפקרוה רבן לממוני דקלקלו מעשיהם קנסין דע"ז כותאי דקסרי בעו י היו מסתפקים בשלנו וא בשלנו אמר להם אבותיכם קלקלתם מעשיכם דתני ר' בשם ר' יוחנן כותאי דקנ אלמא אע"ג דשאר כותז כותאי דקסרי משום דקלקי רבית והכא נמי לא שנא שונה לכל אבדת אחיך ל שאסור ליקח ממנו רבית אפילו להכעיס ובשאר ע הרי הוא כעכו"ם לדבר זה

סימן א"ל
שאלה ראובן היה חב

בנוהרי

ספר

שאלות ותשובות

לחם שלמה

חלק יורה דעה

אשר חיבר כ"ק רבינו הגאון האויר,
 אביר הרוצים, שר התורה, צי"ע,
 פאר הדור והדרת, רבן של ישראל,

שלמה זלמן עהרענרייך מח
 זצוק"ל

אב"ד ור"ם דק"ק שאמלויא והגליל יע"א

נחנן עקריש עם כל משפחתו וקהלתו היד
 ביום י"א סיון תשי"ד לסיק
 עיי הגרמנים האנזרים ימשי"ו.

נדפס לראשונה עיי מחן המחבר זצוק"ל
 בשנת תרח"ץ

וכעת יצא לאור בפעם השנייה
 עיי נכדי המחבר זיי"ע

חיים צבי עהרענרייך

מורדכי זאב עהרענרייך

נדפס בשנת השלי"ו לסיק
 פה ברוקלין ניו יארק יע"א

הרצאה להשיג ספר הזה יפנה להמיר"ל:
 44 Harrison Ave. Brooklyn 11211 N. Y.
 Tel. 387-2005

18/08/2018

אנחנו החים הסכמנו להתאגד באגודה אחת כאיש אחד בלב אחד חברים וליסד בית התפילה מה עדינו קק שאמלוא יעא להתפלל בו עמי נוסח ספרד ולהתנגד כמנהג החסידים וכפי התקנות המבוארים להלן ובית התפילה בשם בית המדרש קלויז יקרא

ואלה הן תקנות של בית המדרש קלויז

- (א) בפנקס גדול מיוחד ירשמו בו לזכרון התקנות והגזרות וכל אחד מהחברים יתנו שמו עליהם ויכתוב אתו מקבל התקנות והגזרות הגיל וכארא ידו לו דף מיוחד ויחזק בו זמן שנתחבר לאגודתנו ומי שדחה אהיו לבוא לכלל אגודתנו גיב מחייב לחתום ולקבל עליו כניל ואם לאו לא יקבל באגודתנו.
  - (ב) התקנות והגזרות יהיו נדפסים והמטעה יתן לכל החברים עלה נדפסת כדי שידעו אך להתנגד.
  - (ג) צריך לקנות מטום מרווח לבנות עליו ביהמ"ד קלויז הגיל לצורך אנשים גם לעזרת נשים ושאר חדרים כמו בית העצים וביה"כ וכדומה והעזרת נשים לא יעשו בבנין נאלעריא רק אז חדר אחד אצל ביהמ"ד על הארץ בשה לעזרת אנשים או על החדר שהוא לצד מערב ביהמ"ד בלבד. והחלונות של צד ביהמ"ד יהיו למעלה מקומת איש גם לפני פתח ביהמ"ד יעשו חדר פרזחודר הקרא פוליש אשר מנתו יכנסו לביהמ"ד.
  - (ד) ספסלים לא יהיו רק אצל הכותלים מבינ גם נגד ארון הקודש שנקרא מושבות ברכת כהנים.
  - (ה) מושבות הביהמ"ד יהיו נשכרים סדר שנה בשנה בינ מוגבל לזה יש להחברים קדומה ואחר שיש לכל החברים מושבות רשאין להשכיר גם לאחרים שאינם מבני התבורה.
  - (ו) צריך להגיה מקום מושב אי פנוי אצל התיבה בצד ימין גם בעזרת נשים כנגדו מקום אחד פנוי ואין רשות לאנשי ביהמ"ד לא למוכרם ולא להשכירם.
  - (ז) משך ששה שנים מינז דלמשה אין למנות שום גבאי ומטונה דק מן המיסדים אם לא בהסכמת כל המיסדים.
  - (ח) העליות רשות לקמח לכל מי שירצה אמנם יש קדומה להמיסדים לענין חיוב.
  - (ט) מי שמגלה זקנו שקורין שמיצען אפילו ביש וכן מי שנתן בניו או בנותיו שיעשו הקלאסמען הגבוהים הייט יתרי מאריבעה עלעמעמאר או אצל הכומרים הנגשים שקורין טאנעם לא יקובלו מהיום והלאה להיות בכלל אגודתנו יהיו.
  - (י) אחד מהחסידים שיעלה זקנו או פאותיו עד סמוך לבשר או שיתן בניו או בנותיו שיעשו מריפניג הין מן העלעמעמאר או שילמדו אצל הכומרים הנגשים שקורין טאנעם יתרו בו דמטנים שלא ילך בדרך זה ואם מאן ימאן ולא ינח מדהבו או ישלחו לו המטנים הרף שלו מהנעקם ואינו בכלל התבורה ומוטבו בביהמ"ד מעתה הוא שייך להביהמ"ד והשות ביד המטנים למכרו או להשכירו לאחר ואין לו שום פים ושום עז לא בדי ולא בראיה ואסידון אל לבו לשוב בתשובה ויתנגד כמקדום דדי דינו כאיש חדש ואבד עיניו מה שהיה לו.
  - (יא) מי שאשתו אינה מגלחת שער ראשה כנהוג בין יראי השם שלא יתגלה שום שער אשה לחוץ דרי הוא לא יקבל בתבורתנו לחבר ולא יעלה בינינו לתורה אם יבחרוה גם אשתו לא תבוא בעזרת נשים בין נשותי להתפלל
- בניהן וכן מי שאשתו הולכת געבלעשע במלבושה הייט אפילו רק מעט לפמה מן הצואר בגליי בשר דרי הא גיכניל:
- (יב) חתנים ובנותם של החברים אין להם שום קדומה וחוקה יותר מאיש חדש ואין להם לישוב בצד מזרח או ברכת כהנים רק אם מתנגדים כמו התקנות.
  - (יג) מקום מושבות ביהמ"ד בצד מזרח וברכת כהנים הייט נגד אהיק לא ימכרו למי שמגלה זקנו אפילו מעט הנקרא שמיצען ואפי' לאחד מן המיסדים.
  - (יד) התפילות יתפללו דוקא נוסח ספרד וברבר שאין מנהג ידוע יעשו עם רבינו מרא דאתרא שלימא ויכתב בפנקס לחוק.
  - (טו) זמני התפילות הם עם המטונים ובחודשים ובחודשים יעשו זמן על כל החצי שנה בין לשבת ויום בין לחול לפני הראשון ובשבת ויום לא יזקדים זמן הקבוע בשום פנים ובעת הצורך יאחר לכל החזר משך רבע שעה ואם חזמן צורך גדול יוכלו בכל פעם לשנות בהסכמת הגבאים.
  - (טז) בכל דבר שבקדושה בביהמ"ד אין בו שום מענת חוקה ואפילו הושכר לאחד איזה מקום מושב שם כסה שנים רצופות זה אהיו ויכלו המטנים להשכירו לאחר ואין להראשון שום מים עז וכן בעניני התפילות וברכת החודש וכדומה וכן בימי הנוראים בעניני התקיעות וכן בקריאת הסת או עליות החתנים בינז שית ואפילו אם יכברו המטונים לאחד באיזה כבוד שנים הרבה רצופות יאחזו אין לו שום מענת חוקה ויכלו הגבאים עם שאר המטונים לשנות אסירצו.
  - (יז) בשבת ויום וכן בחול לא ירדו לפני התיבה בבגדים קצרים ועבים יגיעו קצת לפמה מהברכים וכן לא מי שמשחית זקנו אפילו מעט או בלא איחוד הנקרא נארמעל מלבד בבוקר בחול כסנן הראשון בשאין שם אחר או חיוב מאגודתנו ובימים הנוראים לא יעבור לפני התיבה מי שעסקו במסחר כל השנה אם לא בהסכמת כל החברים מאגודתנו ואפילו אחד יכול לעכב.
  - (יח) מי שאינו נוהג במגילת עזרא או שאשתו אינה מגלחת שער ראשה כדת יהודית כנהוג בין החסידים ויראי השם או שבניו או בנותיו יעשו הפריופונען הגבוהים שאינם מוכרחים מחוק המלכות והמדינה לא יעבור לפני התיבה.
  - (יט) בהורים אפילו הם חוזבים לא יתפללו בביהמ"ד לפני התיבה בין בשבת בין בימי ובין בחול וכן לא יעלו בחורים לתורה בימי הנוראים ולא מפאר בארבעה פרשיות ולא בשירת הים ולא בעשרת הדברות ולא מפאר בתנ השבועות ולא במיום המשה ספרים הייט בעת עניית חוקי.
  - (כ) כל אלה התקנות קבלנו עלינו ועל זרענו ועל זרע מרתכנות לעולם אבל מוסיעין לעולם אם ירצו להיפיק איזה תקנה טובה שהוא עמי דרכי החסידות היראה ורק בהסכמת רוב מן המהל.

ראיתי את התקנות של אנשי ביהמ"ד קלויז הגיל אשר קיימו וקבלו עליהם ועל זרעם עד עולם והטובו בעיני וראוי מאוד בדרך הפרוץ הזה לגדוד גודד ולעמוד בפרץ לכן חלילה לשנות מכל הגיל להקל באיזה דבר אשר כחום השערה ועזי בעתה היום יום ב' לסדר ויעצמו בטאוד מאוד תרפ"ד לפיק מה קיק שאמלוא יעא

הק שלמה ולמן עזרענייך אכרפיה

Colon, Joseph

9

ספר

שאלות ותשובות

מהרי"ק

הישנות

לרבנו רבי יוסף קולון

אשר חי ופעל אחרי תקופת הראשונים
וממנו אבן-פינה לשו"ע והפוסקים

ערוך ומוגה עפ"י כת"י פארמא ודפוס ראשון
בתוספת תשובות חדשות מתוך ספרים וכתבי-יד
וקונטרס הארות וחידושים מגדולי הדורות
עם

ציונים והערות, השוואות וחילופי גירסאות

מהרבנים הגאונים

רבי שמואל ברוך הכהן דויטש

רבי אליקים שלזינגר

הוצאת מכון תורני - ספרותי

אורייתא

ORAYSOH

פעיה"ק ירושלים תשמ"ח

עד לא יצא ושצריך לחזור לראש הסדר ופשיטא דהמברך עליו הוי ברכה לבטלה⁸ ואין להרהר בזה.

ופשיטא שאין להכשירו על ידי קריאת התינוק, שלא נאמרו דברים אלו אלא היכא שנפסקה האות ובציר לה שיעורא כגון וי"ו קטיעה שאנו מסופקים אם הגיע לאורך וי"ו או אם כשיעור יו"ד ולכך תועיל קריאת התינוק דגלוי מלתא בעלמא הוא דאורך וי"ו יש לה מדלא קראה יו"ד. אבל היכא דפשיטא לי שאין האות כצורתה מה תועיל בראיית התינוק ועינינו הוראות שאין האות כצורתה. ואע"ג שרבי מאיר השיב בתשובה⁹ שאין תפילין ומזוזות נפסלין משום שלא כסדרן בתקון האותיות הנפרדות ותלה הטעם בקריאת התינוק היינו דווקא להחשב כסדרן מאחר שעיקר צורת האותיות נעשו כסדרן¹⁰ אבל להכשיר בלא תיקון משום קריאת התינוק לא עלה על דעתו¹¹ כדמוכח.

ואותה חשובה שהביא בחשבון¹² גם לאות מטושטש ורישומו ניכר פשיטא נמי דלא דמי כלל דהרי רשום האות ניכר כתיקונו אבל הכא אין שום היכר הס"ת לצורת האות כתקונו.

ואשר שאלת סמך לראשונים שלא דקדקו בזה בעניוטי לא מצאתי סמך וסיוע להם שלא יהיה הס"ת נפסל לכתחלה לכל הפוסקים, ואפילו בדיעבד לפי דעת הפוסקים האחרונים אשר ראוי להלך אחריהם וכמו שהבאתי לעיל דבריהם. והנני מעיד כי בשוולייא"ו על ידי היה מעשה שהגיהו כמה ס"ת אשר לא היו האותיות כתקונו והיה שם מופת הדור מורי אבי וצ"ל ואם כי הוקשה בעיני כמה בני אדם גם בקאוליי"ד מזור היה מעשה.

וע"ד קצו של יו"ד פשיטא שיש לחוש לדברי ר"ת¹³ שהביא ראייה לדבריו וגם כל הפוסקים האחרונים¹⁴ הביאו דבריו לפסק הלכה.

ושלום מאתי הצעיר יוסף קלוז בן מהר"ר שלמה זל"ה

קצור ופסקי השורש

על דבר ספר תורה שנכתבו בו אלפי"ן שאין היו"ד שבהם נוגעת אל עצמה, וכן נקודת הפ"א אין נוגעת לגגה — פסול הוא בכך, ואין לברך על קריאתו, ועל ידי קריאת התינוק אין להכשירו, שלא אמרו כן במקום שענינו רואות שאין האות כצורתה להכשירה בלא תקון.

שורש ע

זוה הס"ת הוחזק בימים קדמונים לאביו זה של רבי ישראל או לאחד ממורישיו שאינכם יכולים להחזיק בו שהרי הרבר ידוע דלא שייך חזקה בס"ת העשוי מתחלתו על מנת כן שיקראו בו הרבים ושיהיה תמיד מונח בבית הכנסת עד יום פקוד אותו הבעלים¹ וכן פסקתי לו כבר זה ימים רבים כאשר כתבתי אל ידיד נפשי הח' עובדיה מברוטונול"ו יצ"ו. ואף כי כתבתם אלי שאחד מנשיאי העדה יצ"ו נשבע כי שמע מפי אדם נכבד שהספר ההוא הקרישו אתי אבא של זה רבי

תכתבו ותחתמו בספר חיים טובים ושלום אחי האצילי² דומינ"י יצ"ו הנה אמת שקבלתי על ידי זה רבי ישראל יצ"ו אגרתכם המפוארת בכחבה על ידי המפואר והנכבד ידידי כמו דניאל יצ"ו.

ויען כי זה מאלצני להוות דיעי על אודות הס"ת וגם אתם בטובכם כתבתם לי לעשות כאשר אומר אליכם על פי הדין לפי מה שיראה לע"ד לכן לא אוכל עצור ממילין מלתות דבר המשפט לפי דעתי הקצרה. והוא שאם נחברר אצלכם

3. הו"ד בשו"ת הרשב"א מיוחסות ס"י רלט. 4. ס"י תשצד. 5. פ"י מהלכות ס"ת ה"א וע"ש בכ"מ. 6. בחשו"ה הובאה בא"ח הל' קריאת ס"ת ובאבודרהם. 7. ס"י רעטו. 8. ע"י שו"ע או"ח ס"י קמג סע"ד. 9. הגהות מיימונית פ"א מהלכות תפילין אות צ. 10. ב"י ס"י לב דף לג. ב. ושו"ע סע"י כה. 11. ב"י ס"י לו דף מא, ב. ורמ"א ס"י לב סע"י טו. 12. ע"י שו"ע ס"י לב סע"י יז ומ"ב ס"ק סג. 13. מנחות כ"ט, א תר"ה קצו. 14. טור יו"ד ס"י רעד וע"י רמ"א ס"י לב סע"ד. 1. ב"י או"ח ס"י קנג דף קלא, א ושו"ע סע"י כ וט"ז ס"ק טו ע"ש.

ועוד בר מן דין ובר מן דין הלא העדים נוגעים בעדות כיון שהם מבני קהלכם ואפי' על ידי דליסלקו וליסהדי לא מהני לענין ס"ת כדאייתא בהדיא בפרק חזקה הבתים (מג, א) משום דהכל עניים אצל ס"ת אם לא שהיה כבר ס"ת אחרת מדויק כזה וכשרה כמותו. לפי דברי רבנו אשר³ ראויא⁴ היה מועיל ההסתלקות, ולכן אחיי יצ"ו אף כי ראייתו מתוך כתבכם כוונתכם הרצויה שלא ח"ו ליתן עיניכם בממוץ שאינו שלכם אלא שלא לגרוע כח ההקדש מ"מ גם כן יש לחוש שלא להפקיע ממונו של זה העני והשם יתברך שונא גזל בעולה לכן תחזירו לו הס"ת אם כן הוא שנחברר אצליכם שהיה של אבותיו או של אחד ממורישיו אם אין לכם עדות אחרת ברורה אשר תספיק לכל הטעמים לעיל.

ישראל וגם אחד העיד גם כן ששמע מאמו שהיתה אשה חשובה וחסידה, הנה ידעת מה שכתב רבנו משה בפרק י"ז דהלכות עדות² וז"ל מי שהעידו לו אנשי רבי וגדולים בחכמה וביראה שהם ראו פלוני שעבר עבירה פלונית או שלוח מפלוני אעפ"י שהוא מאמין הדברים בלבד כאלו ראה לא יעיד עד שיראה הדבר בעיניו וכולי עד אם אמר שהוא אמר לו חייב אני לאיש פלוני או איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום עד שיעיד בפנינו הורה שהוא חייב עכ"ל, והרי לכם בהדיא שכתב דאפילו העידו לו אנשים רבים וגדולים בחכמה וביראה שאין זה עדות וכל שכן הכא שאין כאן אלא עד אחד ואשה והלכה רווחת היא בישראל וכן כתבו כל הפוסקים דאין אשה כשרה להעיד ואפילו היתה כשרה אמנו ז"ל וזה פשוט.

ושלום מאתי הצעיר יוסף קולון בן מהר"ר שלמה זל"ה

קצור ופסקי השורש

7 ← אחרי שהחזק ספר תורה זה שהיה לפניו של פלוני או מאחד ממורישיו, אין הקהל יכולין לעכבו בטענת חזקה ולא שייכא חזקה בספר תורה. אף על פי שהעיד אחד מן החשובים ששמע מפי איש נכבד בספר תורה זה הקדישו אחי אביו של פלוני, וכן העיד איש אחד ששמע מפי אמו שהיתה חשובה וחסידה, אין בכל זה עדות מספיק להחזיק בספר תורה.

שורש עא

חוכא הא בשאר ההי"ן שבגט אין להקפיד שיהיה אויר בין רגלו לגגו, ועוד מדקאמר דלא לתחזי כתי"ת ולא קאמר דלא תהוי כתי"ת משמע שאין שם הי"א משתנה משום חסרון תליית רגלה אלא דאיכא משום מראית העין דלא לישתמע לשון חוכא וכו'. וכן כתבו שם התוספות וז"ל וכן רגל ההי"א דלמהך להרחיק מן הגג שמה אין צריך להרחיק אלא שלא יתחבר בגגה עכ"ל, משמע דלפי זה דבשאר ההי"ן אין קפידא אפילו אם יתחבר בגגה. ואע"פ שכתבו אחר כך וז"ל ושמה צריך להאריך הווי"ן ולהרחיק רגל ההי"א שלא יטעו העולם כזה ונהגו להאריך ולהרחיק ומיהו ודאי דאין הגט פסול אם לא האריכו, וכן בלמהך אם לא הרחיק יותר מדאי עכ"ל. וכן כתוב גם קצת שאר הפוסקים שצריך להרחיק כל רגלי ההי"ן והי"א דלמהך יותר מכולן מ"מ היינו לכתחלה משום שופרא דכתבא אבל מודים הם שאין שם האות נפסד משום חסרון תליית הרגל דע"כ לא מפלגי עליה דרבנו שלמה דע"כ הכי אית ליה ועדיפא מיניה כדפירש לעיל וכמשמע ההיא דפרק הקומץ רבה (כט, ב) שהבאתי למעלה.

7 ואשר שאלת אם (א) יפסל בדביקות רגלי ההי"ן וקופין וכתב שכתב הפוסק דאין נפסל בכך, אני בעניויות לא ראייתו אותן פוסק אך בדביקות האותיות ונגיעתן זו לזו ראייתו שכתבו הפוסקים¹ דאינו נפסל ומ"מ לע"ד נ"ל מתוך לי' הגמ' דפי' הקומץ רבה (מנחות כט, ב) דשפיר מקרי אות אעפ"י שאין רגלי הקוף וההי"ן תלויין דאמר התם אמר רב אשי דחזא להו לספרי דווקא כו' דמשמע דווקא ספרי דווקא משום דרש דאי הדר בתשובה כו'. הא שאר ספרי לא דייקי בהכ"ז וגם לא היה רב אשי משמיענו דבר זה להודש כדמשמע מתוך לשונו שמחשיבו לדבר חדש הך תלייה דרגל הי"א. ועוד יש לדקדק ולומר דתליית רגל דהי"א וחטירת גג דחי"ת שדין אחד להם מדרמחית להו בחדא מחתא ופשיטא דאין אנו רגילין בחטירת ההי"ת בגיטין ואפילו לכתחלה ומיהו קפדינן בתלייתן בגט ואילו בחטירת גגה של חי"ת לא קפדינן בגט אפילו לכתחלה² נלע"ד היינו משום שזה תלוי בגוף האות וזה אין תלוי ומשום כך נכון לכתחלה לדקדק בדבר מפני שנראית האות כאלו נשתנית מאחר שרגילים לתלות רגליהם. אבל מ"מ לענין פסול כדיעבד נ"ל להשוותם מדרמחית להו בחדא מחתא כפי' לעיל.

ואם ישיב המשיב הלא כתב רבנו ברוך בסוף הלכות תפילין וז"ל וצריך שלא יגע רגל שמאל של הי"א לגגו של הי"א וכן אמרינן בפי' בתרא דגיטין (פה, א) צריך להרחיק הי"א דלמהך דלא משתמע חוכא עכ"ל משמע מתוך דבריו דס"ל דדביקת רגל ההי"א גורם הפסד בצורת האות מדהביא ראייה לענין תפילין מהי"א דלמהך כו'. ואומר אני דאדרבה משם ראייה להחזיר שהרי דבר פשוט הוא לכל מבין דע"כ ס"ל כדעת רש"י וכדעת ראשון מתוס' דאית להו שאין צריך

ועוד יש להביא ראייה מלשון רש"י בפרק בתרא דגיטין (פה, ב) שאין האות נפסל בחסרון תליית הרגל דגבי הא דקאמר התם לא לכתוב למהך כו' פי' שם רש"י צריך וז"ל צריך הוא להבדיל רגלו של הי"א שיהיה אויר בין רגלו לגגו ולא ליתחזי כתי"ת עכ"ל מדקאמר שצריך שיהיה אויר בין רגלו לגגו כו' משמע דווקא בהך דלמהך דלא לישתמע לשון

חילופי גירסאות ותיקוני טעויות: (א) נראה מיותר.

2. הי"א. 3. בתשובות כלל ג סי' יג וכ"פ בשו"ע ח"מ סי' לו סעי' יט ע"ש.
 1. עיי' טור אבה"ע סי' קכב דף ד', א וב"י שם ושו"ע ורמ"א סעי' ה'.
 2. ב"י או"ח ריש סי' לו והבין בדעת רבנו שאין בתפילין כשר, ועיי' של א פסק כן וכ"פ בשו"ע סעי' ב ועיי' שו"ת נוב"י מהדו"ק יר"ד סי' עח.
 3. פ"ת אבה"ע סי' קכה סק"א ועיי' סדר הגט מהמהר"ם סעי' פ ועיי' במדרכי הל"ק"ט סי' תחקנן וכיאר מהרמ"ב שם ד"ה ויש.

ואשר כתבת ידידי דאומדנא דמוכח הוא שהכתב הוא נעשה אחר המתנה אדרבה נראה לע"ד בהפך דאומדנא דמוכח שנעשה לפני המתנה או שלא היה בדעתו של כמ"ד שלמה נ"ע שיהא הכלים ההם נתונים בכלל המתנה דאם כן לא היה נודב' לשמים דאין אדם מקדיש דבר שאין שלו ואין אדם מוציא דבריו ולא עושה מעשיו לבטלה²⁸.

וגם השטר מתנה אשר עליו בנה כמר יואב יצ"ו את יסודו הלא הוא יסוד רעוע מאד וכמעט יסוד נופל לפי שהוגד אלי נאמנה שהוא שטר עשוי בערכאות של גוים ואין בו ממש אם לא מכח דינא דמלכותא דינא²⁹. והנה ידעת דמחו ליה מאה עוכלי בעוכלא אמנא איני תופס עליך כזה כי באולי לא נודע לך אופן השטר ואיכותו אלא נאמר לך בסתם שיש לו שטר מתנה וגם לא אאריך בדין זה דשטר העולה בערכאות של גוים מאחר שלא הוזכר במכתבך.

ואשר כתבת ידידי דאפילו היה השטר כתוב כדין וכשורה מכתבת ידו מכל מקום לא מהמנינן ליה נגד השטר מתנה דלא אמרינן הוראת בעל דין להפקיע ממון אחרים. יפה כתבת וישר כחך אם כן היה שהשטר מתנה היה עשוי בישראל ולא עוד אלא אפילו הוראת בעל דין לא היה דאינו עוד בעל דין כיון שכבר יצאו הנכסים מרשותו ונכנסו לרשות אחיו מכת שטר המתנה.

צדקה מועיל גמר בלב הפך מה שכתב בתשובה והיינו כדברי רבינו חס. ואל תתמה אם פסק בספרו בהפך מתשובתו שכן תמצא גם לענין מלוה על המשכון דבספרו²⁵ פסק הוי ש"ח ובתשובתו השיב דהוי שומר שכר כמו שהביאו בטור חשן משפט²⁶ עצמו.

ונחזור לדברינו דא"כ דרבינו פרץ ורבינו אשר בספרו וגם התוספות דעבודה זרה ר"ל בשיטה השנייה שהבאתי כולם פסקו כרבינו חס ראוי הוא לפסוק כמותו ולומר דלא בעינן הוצאה בפה כי אם לענין שבועה דוקא דגלי קרא לבטא בשפתים אבל לגבי נדר כי הכא לא בעינן הוצאה בפה. ועוד דאם יש לדמות שום נדר לההיא דנדיב לב עולות יש לדמות זה יותר מכולם²⁷ לפי רש"י שפירש התם בשבועות דהוי תרומה וקדשים שני כתובים הבאים כאחד כו' דתרומה היינו תרומת המשכן דכתיב כל נדיב לב ואם כן ראוי לדמות נדבת בית הכנסת לנדבת מלאכת המשכן שהרי בכל מקום דמו רבוהינו ז"ל בית הכנסת לבית המקדש כדאמרינן בפרק בתרא דמגילה (כט, א) ואהי להם למקדש מעט אומר(י) שמואל בר רב יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות ותנן נמי (שם כח, א) בית הכנסת שהרב אין מספידין בו כו' שנאמר והשימותי את מקדשיכם וכו'. ומתוך זה כתב שם המרדכי²⁸ דאסור לנתוך דבר מבית הכנסת כי היכי דתניא בספרי²⁹ מנין לנתוך אבן מן ההיכל וכו' שהוא בלא תעשה כולי ושמעת מינה דילפינן בית הכנסת ממקדש ותניא בספרי³⁰ מקדש מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ואמרינן נמי בפ"ק דשבת (יא, א) כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת סופה חריבה דכתיב לדומם בית אלהינו ולהעמיד חרבותיו, ואע"ג דההוא קרא דלרומם בית אלהינו כתיב בעזרא גבי בנין בית המקדש, אלא שמע מינה דיש להדמות זה לזה. ומיהו נראה לע"ד דלפי רש"י אשר שם יש לפרש הפסוק עצמו בבית הכנסת לפי המדרש הזה אם יעיין בו במקומו ומכל מקום פשטיה דקרא פשיטא דבבית המקדש מייירי. וגם לפי מה שפירש רב אלפס נראה דאף לפי המדרש מפרש ליה לקרא בבנין בית המקדש ואפילו הכי מוכיח מיניה לבית הכנסת משום דרמו להדדי בדכתיב ואהי להם למקדש מעט וכן כתב נמי רבינו מאיר ומביאו המרדכי שם בפרק קמא דשבת³¹ וז"ל ושמא דומה לעליות היכל שנתקדשה כדאמרינן בפ' צולין (פסחים פו, ב) דמקדש מעט שלנו יש לנהוג בו מקצת קדושה ומעיינא קדושת היכל, הרי שרוצה לומר דאפילו למאן דאמר דעליות עזרה לא נתקדשו מכל מקום בית הכנסת שלנו המורה יותר דיש לדמות לעליות היכל דנתקדשו, ומאחר שכן הוא אפשר לומר דאפילו לרבינו יצחק דסבירא ליה דלא ילפינן מהתם לענין קבלת תענית מורה דילפינן לענין קדושת בית הכנסת כיון דרמו אהדדי לפי מה שפי' רש"י דתרומה וקדשים דקאמר התם דהיינו תרומת המשכן וגם התוספות הביאו אותו פי' פרק שלישי דשבועות ולא סתרו אותו.

→ (ח) ואשר כתבת אחי שמעשים בכל יום באותו הגלילות שמשמין נרות של כסף ושלשלאות של כסף כולי ולאחר זמן נושאין אותם עמהם גם לפעמים כשירדין מנכסיהם מוכרין אותם לאחרים כו' עד ואם כן המשים אותם בבית הכנסת אדעתא דמנהגא קא משים אותם כו' הלא ידעתינן) שמנהג זה נגד דין התלמוד דמדינא כיון שהודלק פעם אחת במנורה בבית הכנסת חלה קדושתו עליו ולא פקעה כי אם על ידי הקהל כדמוכח ההיא דפרק קמא דערוין (ו, ב) דקתני התם מי שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת כו' משבאת ליד הגבאי אסורה לשנות' כו' וכן פשוט הוא מדינא דגמרא דכיון שנתעטף הספר תורה במעיל פעם אחת דגם כן חלה עליו קדושתה כדמוכח בסנהדרין פרק נגמר הדין (מח, א) דקתני התם כיפה שהוא טמא מדרס ונתנה על הספר תורה טהור מן המדרס כו'. אלא כגו) שחל עליו קדושתה ומשום הכי טהור מן המדרס משום דאמרינן לו עמוד ונעשה מלאכתינו כדפי' שם רש"י וכן מוכח שם הסוגיא בהדיא מדפריך מינה לרבא, ומאחר דפשיטא שכן הוא שחלה קדושה על הכלים מכה דין התלמוד ואתה בא להפקיע מכה המנהג הלא ידעת שאין המנהג מבטל הלכה אלא אם כן הוא מנהג קבוע על פי חכמי המקום לא ע"פ המון [ו]בעלי בתים כמו שכתב המרדכי בשם א"י כריש פרק הפועלים וגם כתב שם שצריך שיהיה

חילופי גירסאות ותיקוני טעויות: יט) צ"ל אמר. כ) צ"ל בספרא. כא) צ"ל ומעין. כב) צ"ל ידעת. כג) צ"ל אלמא.

25. ב"מ פ"ו ס"ה. 26. סוף ס"י עב. 27. ב"י יו"ד ס"י רנת דף קצב, ורמ"א טע"י ושו"ע ח"מ שם. 28. ס"י תתכו וכ"פ רמ"א אור"ח ס"י קנב. 29. פרשת ראה פסקא קנב. 30. תו"כ בחקותי פ"ו. 31. ס"י רבא וכ"כ בשו"ע שם ס"י קנא טע"י יב ע"ש. 32. משמע אפילו אם השטר מתנה כשר אין הכלים בכלל המתנה ובהמשך דבריו לא כ"כ. 33. ע"י שורש קפז ובד"מ ס"י סח ס"ק ה וברמ"א שם.

דבעינן קבוע קודם שיכטל דין התלמוד. ועוד כתב ריש פרק הפועלים המנהג שיהיה מנהג וותיקין אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה אינו אלא כטועה בשקול הדעת³⁴ דכמה מנהגים גרועים דלא אזלי בתרייהו כדפי' רבינו תם ריש בבא בתרא וכו' גבי בגויל ובגזית כו' ע"כ ומדכתבו גבי משנתנו

קצור ופסקי השורש

דלא מקרי עביר דינא לנפשיה אלא כשעושה מעשה שהוא כעין דין, ר"ל לגבות ממון בשביל ממון אחר, או להכות את חבירו, או להפסידו עד שישלם הממון, אבל בשיש לו תביעה על אותו הממון עצמו, וגם טוען טענת בריא, ואין הלה נפסד בתביעה זו אלא אותו ממון עצמו אשר עליו הם דנים, בהא מורו כ"ע שאין זה עביר דינא אלא תופס.

על אשר טען אחי המקדיש שאף אם כדברי הקהל כן הוא שהקדישה, מ"מ לא יגרע כחו בנחלתו והוא יקום על שם אחיו וכו' — אין הקהל חייב להחזיר ליוורש, מאחר שהמוריש לא היה לו בהם אלא טובת הנאה, ואין לדמות ענין זה לענין שררה.

על דבר הריב אשר נפל בין קהל פלוני ופלוני על דבר כלי הקדש אשר עשה אחיו ז"ל וכו' ועל דבר כתב ידו שהביא ממנו ראייה לדבריהם — אין בני העיר כשרים לקיימו אפי' ע"י סלוק; אמנם אם ימצאו אנשים מתוך לעיר שקיימו הכתב הנ"ל מהני להו לכני העיר ואעפ"י שלא נמצא אלא בביתו ולא מסרו לקהל, ולא אמרינן שמא היה דעתו להקדיש ולא הקדיש, ואעפ"י שבכתב הנ"ל יש מחקים ותליות ואין בו לא זמן ולא עדים.

על דבר כלי ההקדש אשר הקדיש לבית הכנסת פלוני ז"ל — לא בעינן הוצאה כפה. אלא גבי שבועה דגלי קרא לבטא בשפתים, אבל גבי נדר לא בעינן הוצאה כפה, וכ"ש בנדר כזה שהוא לב"ה, ויש לדמותו לנדרת המשכן.

על אשר טען אחי המקדיש שהוציא מיד ק"ק בולונויאת את הכלים שהקדיש את הכלים שהקדיש אחיו ז"ל שהם שם כב"ה שלהם, באמרו שהמנהג הוא באות' הגלילות שהמשימים גרות של כסף ושלשלאות של כסף כב"ה וכל כיוצא בזה לאחר זמן נושאים אותם עמהם. גם לפעמים כשיורדים מנכסיהם מוכרים אותם לאחרים ואם כן מי שמשים אותם כב"ה על דעת המנהג הוא משים אותם — מדין התלמוד כיון שהדליקו פעם אחת במנורה כב"ה חלה הקדושה ולא פקעא ע"י הקהל, וכן מאחר שנתעטף ס"ת במעיל פעם אחת חלה עליו קדושה גם הוא, ומאחר שמדין התלמוד חלה עליהם הקדושה, אין כח במנהג להפקיעה, אם לא שיהיה שם מנהג קבוע, ושיהיה על פי חכמי המקום, ולא על פי המון ובעלי בתים.

שורש קסב

על דבר הגט המושב יטלו הרובים את תשובת' כי שגו ברואה פקו פליליה ואף אם באולי שיש מי שנתכוון לקנתר מכל מקום היה לו לחוש שלא לענן כנות ישראל חנם חס ושלום כי לא נשען המגמגם אלא על דבר שטות ובורות.

(א) ראשונה אשר אמר שיש לכתוב ימחה בה"א אין זה אלא דברי טעות וקנטור שהרי ידוע הוא שבלשון ארמי יש לכתוב באלף שכן מצינו בספר דניאל דכתיב¹ ולא איתיה די ימחא בידיה וגומר הרי שבלשון ארמי יש לכותבו באלף² ואע"ג דפשיטא שבלשון העברי יש לכותבו בה"א הלא ידוע הוא שאותו נוסח נמסר לנו בל' ארמי שכן כתוב ואנש לא ימחה וגו' והיאך נכתב ואנש שהוא לשון ארמי ונסיים לכתוב ימחה בה"א שהוא לשון עברי. ועוד שהרי כתב ספר אבן העזר³ שנהגו בכל המקומות לכתוב את הגט בלשון ארמי כ"ש וכ"ש הכא שמתחיל בל' ארמי מדכתיב ואנש ולא כתיב ואיש שגם נסיים בלשון ארמי. ואע"ג שכתב רבינו יחיאל מפרי"ש וכן ר"י מקורבני"ל⁴ שיש לכתוב ימחה בה"א הלא

רבינו פרץ דהוה בתראה טפי מינייהו וידע דבריהם טפי מינן כתב שיש לכתוב באלף וכן נמצא בכל הסמ"ק המדויקים בטופס הגט ממהר"ף ימחא באלף. וגם תלה הדבר באשלי רברבי כמו שמצאתי כתוב בסמ"ק א' בהגה"ה ז"ל הגט הועתק מטופס א' שהיה נחתם בו רבינו יחיאל מפרי"ש נ"ע כו' והיה כתוב ימחה בה"א ואמנם שמע מהר"י⁵ מפי הר"ר יקר בשם רבינו שמשון דסבירא להו שיש לכתוב באל"ף, א) והנה פשוט הוא אצל כל המבחינים בטוב הוראה שבכל מקום אנו נוהגין כדברי מהר"ף היכא שהוא חולק על הסמ"ק משום דבתראה הוא טובא. וגם לא משתכח דדייק כוחיה מהפוסקים אחרונים כל שכן בזה דתליא באשלי רברבי כמו שכתבתי ועוד שהרי נימוקו עמו בזה שהרי כתב בדניאל ימחא באל"ף. וכן בספר אבן. העזר כתב כן בשם רבינו פרץ משמע דכן סבירא ליה שהרי לא הביא שום חולק והנה הוא היה אחרון וידע כל הדיעות וגם בסי' נייר⁶ שהי' גם כן אחרון מאד מצאתי כתוב ז"ל ימחא באל"ף שכן כתוב בדניאל ור' יחיאל כתבו בה"א וכן כתב ר"י מקורבני"ל אך אם כתוב

חילופי גירסאות ותיקוני טעויות: (א) בכת"י, [עכ"ל, הרי בהדיא שרבינו פרץ, והרי יקר בשם רבנו שמשון ס"ל לכותבו באלף].

34. כ"י יו"ד ט"י רנט דף קצג, א וע"י כ"ח שם ורמ"א סעי' ב וש"ן ס"ק ח.
1. פרק ד פסוק לב. 2. כ"י אבה"ע ס"י קכו דף יז, א וש"ע סעי' יז.
3. ריש ט"י קכו. 4. סמ"ק מצוה קפד בטופס הגט. 5. ע"י בסי'

על כולם ולא על אחד מהם^{יח}, ואם לא קבע זמן אלא השאיל סתם או שעבר הזמן, יכול לאסור על כולם, אבל על אחד מהם או מקצתן אינו יכול לאסור, דכיון דלרובן מתרצה שתהיה בשאלה א"כ אינה כשלו שיהיה ביכולתו לאסור על יחידים^{יט}, אמנם אם התנה מתחלה שכל זמן שירצה למחות ומה שירצה ימחה, או שלא השאיל להם בפירוש אלא הניחם ליכנס לביתו, הרשות בידו למחות כמו שירצה, אבל להיפך אם הוא השאיל ביתו לבית הכנסת והיו בו זמן רב ואח"כ רוצים הציבור לשנותו למקום אחר אין רשאים לעשות כן, כדאמרינן בגיטין [ס:] מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום שלא יאמרו בני ביתו חשודים הם ולכן סרו מעליהם, ואפילו יש קצת טעם מה שרוצים לסדר משם אין נכון לעשות כן [נג"א סק"מ], אלא א"כ בנו בית הכנסת של קביעות דאז הכל רואים הטעם וכן כל כיוצא בזה. ומה שכתב המג"א שיקול לומר אין לטוי לילך למרוק ע"ש, לא חזין דמאי איכפת להו זיה וכו' ע"י זה יתן אומס, אלא העיקר הטעם משום חשדא כמ"ש:

יח **מב** כתב רבינו הב"י בסעיף י"ח, יש מי שאומר שכלי הקדש של כסף שנהגו להביאם תמיד בבית הכנסת בחגים, אין [הבעלים] יכולין להוציא לחולין ולמכרם, והציבור יכולים לתפשם שישארו בחזקת הקדש אחר מיתת המקדיש. עכ"ל. ועכשיו המנהג פשוט שנשארים ברשות הבעלים, וא"כ אפילו בסתמא הוי כאלו התנו עליהם^{יט} [נג"א סק"מג]. ודברי רבינו הב"י תמוהים, שהרי אח"כ בסעיף כ' כתב להיפך וזה לשונו: יש מי שאומר שספר תורה שהחזיק שהיה של אבותיו של ראובן אין הציבור יכולים להחזיק בו. עכ"ל. ועתה ק"ו הדברים, דאם ספר תורה שקדושה הרבה ועומדת תמיד בבית הכנסת עם כ"ו אם

רק החזיק שהיה של אבותיו אין יכולים להחזיק בו, ק"ו בכלי כסף שתמיד הם בביתו ורק במועדים מביאין לבית הכנסת שאין הציבור יכולין להחזיק בהם. ומהלכה רצה סק"מ עמד זיה ומיך דזומק ע"ש:

מג והנה שני דינים אלו הם ממנהיג [סימן ע"ט] וסימן קס"ח (ע"פ ט), ועיינתי שם ואין כאן סתירה, דבכלי כסף מיירי שהציבור טענו שנתנום אבותיהם לחלוטין לבית הכנסת, ובספר תורה מיירי להיפך שהחזיק שהיתה של אבותיו שמעולם לא מסרה לבית הכנסת, וכתב דהחזקה שהחזיקו אינה חזקה דהרי נתנה לקרות בה ולא שתהיה שלהם, ועדים אינו מועיל דכולם נוגעים בדבר ע"ש, וכן צ"ל בכוננת השו"ע. ולכן מה שהביאו האחרונים [ט"ז סק"ט] ועטרם זקנים [ט"ז ד"ה אין הציבור] דהמהרש"ל בתשובה [סימן טו] חולק בדין הספר תורה, שפסק דלא לבד שאין היורשין נאמנים אלא אף הוא עצמו לא היה נאמן לומר לא מסרתיה לציבור ע"ש, דאין כאן מחלוקת, דודאי בסתמא עליו לברר שלא מסרה לחלוטין לציבור, והמהרי"ק מיירי שידוע שלא מסרה לחלוטין. וכן יש להורות דאם ידוע שלא מסרה לציבור אין להציבור חזקה, וכשאינו ידוע עליו להביא ראיה, ואם לא הביא הפסיד^{יט}:

מד עור כתב בסעיף י"ט, יש מי שאומר שאם נמצא אחר מיתת אדם כתב כתוב שיהקדיש כלים, ואין עליו עדים ולא מסרה להקהל, אפ"ה הוי הקדש. עכ"ל. ואע"ג דבחשן משפט סימן רנ"ה (פ"ה) מבואר דגם לענין הקדש אמרינן שלא להשביע את עצמו אומר כן, מ"מ כתיבה שאני, וכן משמע להדיא ממשנה דמעשר שני סוף פ"ד (משנה ט - י) ע"ש ואף שבחשן משפט סימן פ"א (מש"ט) סעיף י"ז

כתבאר דבכתיבה לעצמו ע"ש, זהו להדיא ולא לו דמעשר שני נומחין קוט

מב **כתב** רבינו הב"י ב מעילים שנט לחשמיש קדושה. עכ"ל. ו שינוי שתפרו אותו ב רכיצא בזה מותר, וכבר קמ"ז סעיף י"א ע"ש ויט, אסור לעשות מאתן זונה מצוה כגון בית הכנסת מהאיתן עצמה, אבל אם מותר לקנות בהן דבר כ אלא איסור ערוה, אבל שמהקדישות דבר מותר ו איסור ערוה מקרי גם וכו' ותיבתו, ויש מי שאומר לא מקריא זונה נעין מג"א הרמב"ם בריש הלכות איש שנתיהודה לזנות עובר בלא הפינו הרמ"א, אך הוא ה על הרמב"ם ובראנו זה ו עיין שם. ודע, ז פשנשתנה הדבר ממה שו עליה ואח"כ נתן לה אין אלא אם נתן לה ואח"כ בא לה מותר. ועוד יש בזה הרבה, ונתבאר ברמב"ם פ

קנד דיני ה בזמן הש"ס היו גו מתקבצים ברד מתפללין שם, ומ"מ אמו

לכתחילה בודאי טוב להתנות בה [פ"ג במשנ"ב (סק"י)]: עיין במג"א הש"ך שם יתרוץ קושיתו, אבל להוציא ממון דהרבה אחרונים [פ"ג עיין בפסקי משנ"ב שם. [פ"ד] פסקי דינים בזה ע"ש. [מהן במשנ"ב] עיניו חייבי כריתות, וי"א דה"ה ז

מוכרח. [פ"ג במשנ"ב (סק"י): ומ"מ יותר טוב להתנות בהדיא בשעת הבאה והוא רק בתורת שאלה בעלמא [מהן] כן כתב במשנ"ב (סק"י) בשם אחרונים, וכתיב: ועיין במג"א שכתב דמנהג העולם כהיום למכור ס"ת אפי' נתנו מתחילה לביהכ"נ לקרות בו, וכתב דכיון שנהגו כן הו"ל כאילו היתנו מתחילה בהדיא שלא תחול קדושת דב"ס עליהן ולפ"ז נראה דלכו"ע אין להחמיר בזה בדיעבר, ומ"מ

מבנות כוונתאין
ז"ז ג"ז

בעזרה"ת

ספר

שאלות ותשובות

שבט הלוי

חלק חמישי

תשובות ובירורים

בארבעה חלקי שולחן ערוך

וקונטרס המצוות

זכני בעל הרחמים ובטובו חנני

שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד דעיה"ק

זכרון מאיר - בני ברק

וריש מתיבתא דישיבת חכמי לובלין

מהדורא חדשה בתוספת הערות והשמטות, תיקונים וציונים רבים

שנת תשס"ב לפ"ק

הגה דעת המהר"ם הלשקר סי' ל"ה, ומג"א סי' ע"ה וה"ם או"ח סי' ל"ו ידועים בזה, וכן עליו להחמיר בדבריהם, אוצרה לפחורה נראה דהגבול בזה סוף האוזן למטה דעד שם עדין בגדר פאה שער הראש וצפרע א"ס עיקר הצמיחה מלמעלה אבל קרה שאשה יש לה צמיחה גם מלמעלה לאוזן, במקום שלאנשים כבר ילא מגדר פאות הראש ולדעים, ונכנס בגדר מקום הזקן בזה לא קאמרי גאונים הג"ל כיון שעיקר הצמיחה משם, ואין שערות האלו בגדר שערך כעדר העזים שמדבר משערות שהן גורמת יאר ולא הג"ל. ע"ע לקמן סי' ר"ג, ע"ע ח"י סי' רנ"ג.

לכס עזילה שחריה א"ס אהם מזכירים את השם בגוף מלה טומאה.

אבל עול מלכות שמים שלמה א"ס מפנה ומנקה עלמו וגם יעבול ובזה גם הפרושים מודים ודוק ומנוסה כי עזילה זאת מחזקה הזכרון (בתנאי שהגיס צחורה ה') ותלמודו מתקיים בידו וסומך יראה ה' טהורה עומדה לעד. ע"ע ח"י סי' כ"ה הר"גי דוש"ת באהבה, מצפה לרחמי ה' מרובים

סימן טז

יום ב' ט"ו מב"א, פה אוברנאו, לוצרן.

כבוד ידידינו החשוב הרב המופלג וכו' ר' יהושע מרדכי הלוי מאן לאי"ט.

אחדשה"ט וש"ת.

בישבי פה בחו"ל הרנו משיב על דברים ששאל כצ"ה ה' שאל א"ס נגינה הוי כדבור לענין הפסק או לא, והעיר מדברי מג"א או"ח סי' קכ"ד ס"ק י"ד, שבי בשם יש נוחלין, וא"ס החזן מאריך בגגון של ואמרו אמן יאמרו אמן מיד כי כגגון הוי הפסק, וליון המג"א סי' קכ"ח ס"ק ע"ג, הנה המעיון במג"א יראה דגגון בחלמט התפלה או בחלמט הצרכה יחד עם התפלה והצרכה זה אפילו לכתחילה מותר דחלק הזמר עם חלק דבור התפילה או הצרכה משתלב לשבח ה' לומר לשמך עליון, והיינו האי דסי' קכ"ח, משא"כ בשעת המירה ואמרו אמן שהוא זירוז בעלמא של הש"ל לעורר העונים לענות ואינו מגוף הקדוש או התפילה, מכ"מ גם בשעת ברכה לא יאריך יותר מדאי כי רבוי הגגון לא שייך שוב לצרכה ונראה כהפסק.

ובב"ב, כל הבקי בסגנון הכ"כ של הו"ל יודע שהגגון המקובל בשעה נ"כ הוא חלק מהמנוחה להמשך הצרכה בנעימה קול, ועיון קידושין ע"ה ע"ה בראשונה שם בן שמים עשרה אותיות וכו' והלנועים שצכהונה מצליעים אותה בנעימה אחיהם הכהנים, ופרש"י, כשהיו מושכין את קולם בנעימה וכו' ולא היה נשמע לרבים מקול נעימה הצריכה, דהיינו שהיו מאריכים בקולם ונגזים יעש"ה.

מ"מ יראה מדהזכירו הפוסקים הפסקה ניגון צדיני עניה אמן דוקא, ולא הזכיר בסומן ק"ד לענין הפסקה בחלמט התפלה, מזה לכאורה יראה דדיון הפסק ממש ליכא בגגון כל זמן שלא הוליה מפיו גם הגה דבור, ופ"מ שא"ל להזור, ודינו כדון שהיקה בסי' ק"ד שאורך ההפסקה קוצב לא עלם ההפסקה, וגם א"ס נימא כדעה החולקים בעניה קדושה דגם השתיקה הוי הפסקה שאני התם דכאנו עלה מדיון שומע כעונה, ועונה ממש הוי הפסקה, משא"כ נגינה קול בלי שתיקה, והוי דלכתחילה לא יפסיק גם בגגון במקום שאכור להפסיק, מ"מ דיעבד אין לנו ונפשט שחילה מע"כ. וכן יראה מפשטות תשובת מהר"ם סי' ק"ח או"ח סי' י"א יע"ש בדבר החזנים המאריכים בנגוים.

ב

בענין שער הדעים דאיכא כמה נשים אשר לכן שערות צומחות עד למטה בלחי התחתון בסוף האוזן, או גם יתרה מזו, מה שיעור שער הדעים המחויב בכסוי.

ומה ששאל בצריכה רחלה נפרדת מוקף מחילות הא"ס מותר גילוי בשר ושער קודם הכניסה ואחרי וליאה מן המים. **הגה** עיון שבת מ"א ע"ה כל המניה וכו' רבנן דבי ר' אשי כי נחתי זקפי כי סלקי שחי וע"ש ברש"י ד"ה כי נחית לנהר ואין כאן משום נגיעות, מוכח דפניו כלפי העם איכא נגיעות לכ"ע, אבל רק בנסיבוי מקום המילה חששו אחד מ"ד, אבל מכ"מ בלא מלבושים אין הקפדה, ומקום לחלק בזה בין אנשים לנשים כמוצן, ובכל אופן יש מקום להחמיר בזה, וכן נוהגים הרבה למועות.

ד

ומה ששאל עוד בענין מחנה לבאי בלפון שכמעט אין אפשרות לקיים בו מנין בשחריה, ובמנחה מלוחים לאסוף חיילים למנין ושאלו א"ס אפשר להם להוליה ס"ת במנחה לקרות בני ויהי מה שחסרו בשחריה, הנה בעיקר הדיון כבר כי צמ"ב סי' קל"ה ס"ק ה' דיעבד כל היום זמנה, וכבר כי בהשגחה גורן דוד או"ח סי' ג' דכח"ס עבד עובדא צנפשי בן, וכ"כ בהשגחה מהר"א או"ח סי' נ"ה הלכה למעשה מגי גאוני עולם, אוצרה זה באופן עראי, אבל בקביעות עיון מה שהארכתי זה למעשה בעניי צמ"ב שבת הלוי ח"ד סי' ט"ו, ועכ"פ העושים בן בשעת הדקה גדול אין מניחין אותם יעש"ה.

הדו"ש בידידות, מצפה לרחמי ה'

סימן יז

יום ט"ו שבט תשמ"א לפ"ק

כבוד הה"ג המופלג מוכה את הרבים ומרביץ תורה בש"ת מוהר"ר יצחק לעבאוויטש שליט"א ר"מ ירש"י יעקב יצ"ו.

אחדשה"ט וש"ת באהבה.

דיקרתו קבלתי ואשיב בקצור הנה תוכן השאלה בכפר אחד הרחק מניו-יורק היה לפני פ' שנים ישב חרדי ובעה הכפר שמש מיוצגי שומרי התורה, והצבי"מ וכל אשר בו נמלא תחת בעלותה של אשה זקנה עובדת על דת, והיא מושלת בכל אשר האורכ ופשה, ויש חשש קרוב שקדושה ס"ת יתחלל ע"י אינשי דלא מעלי, צביה"מ הל"י יש מנין בהגים ממחללי שבתות אוכלי נצילות, והבעל קורא שם נוסע לקה"ת בעלם יו"ע, נשאר שם ע"ה זקן המעורר

סימן יח

כבוד ידידי היקר שכני הטוב הרב הצדיק בנן של קדושים המפ' ר' ניסן רוזנבוים שליט"א. אהדשה"ט באה"ר וכבוד.

אשר שאל ממני אודות הדירה אשר למעלה ממקום הפילה שלכם, אומר בקצור נמנץ.

ה) בהלכה זו יש לד הלכה ולד סגולה, הנוגע לזד ההלכה הלא מצוהר דאם נצנה מעיקרה הבית דירה למעלה דשרי לדור שם דלא הוקדש זד מעלה, ומכ"ש שבתה מעלי צפני ג' שלא יחול על המקום לא קדושת צוככ"ז ולא צוכ"ח.

ב) ואע"פ שעדין הי' מי"מ לחוש לזד הסגולה הנזכר שם צש"ע וצט"ו וצכ"י פוסקים אחרונים, מכל מקום, היות שכבודו התנה כני"ל, וגם עשה הפסקה צין גג מקום הפילה לקרקע הדירה, וגם היכל הקדש של הסי"ח הוא חוץ לשעה הצנין של הדירות, וזה העיקר כמצוהר צחשוצה הרמצי"ם וצפוסקים, ע"כ גם אנכי מסכים צעצכ"י לא יאונה רע ח"ו, ויכול הדייר לגור צאמת ואמונה, והיות כי כ' הסי"ח צחשוצה וי"ד סי' קל"ה שעלם בית דירה צא"י הוא ענין מצוה שיכול להגן צעצכ"י שוחחא מצוה לא יחי צקין.

וע"כ הנכנס לגור צצית צא"י והוא גר שם עפ"ה והמלוה לא צריך להני סגולות שנהגו לעשות צוכנס צצית צחוי"ל ע"כ.

והריני דוש"ת באהבה, מצפה לרחמי ה'

סימן יט

כבוד היקרים והחשובים מתפללי ביהמ"ד עץ חיים, בעיר מקסיקא סיטי. אהדשה"ט באהבה.

יקרתכם קבלתי והשאלה, אשר צצוכמ"ד שלכם הישן יש כזר מנהג שזה ל"ע שנה אין מניחים צחורים שלא נשאו אשה לרדה לפני החיבה, ועכשיו שנהרצו צחורים מחפליים הם מצקטים לשנות הנכוג ולהחיר להם להיות שליח לצור, הנה אשיצ צקצור.

ה) אם התקנה נעשה למגדר מילתא כי צדרך כלל אנשים נשואים מתנהגים ויהר ע"פ התורה והלכה וצפרע צמדיות אלה אין צדי להחיר, וחלילה לשונה.

ב) ואמנם אם לא נעשה תקנה למגדר מילתא רק הקדמו הנשוי ע"פ מש"כ הפוסקים צחוי"ה סי' נ"ג, וצפמ"ג שם כי דמזכציוו הפוסקים דין נשוי צש"ץ של ימים נוראים צסי' תקפ"א מכלל דצכל השנה אין קפידא, ומכ"מ כי צמ"צ סי' נ"ג סי"ק י"ע דגם צכל השנה נשוי עדיף לבחילה.

ג) מכ"מ זה רק לענין קציעות של ש"ץ, אצל לענין אקראי צעלמא ע"פ הלכה אין חשש צרק אם נעשה זה אצלכם למגדר מילתא לסגור שער לפני אלו שאינם ראויים לש"ל כני"ל].

ומפניר לקחה הסי"ח משם כדי שלא יצוהו לדי צציון, והשאלה אם מותר לקחה הסי"ח מצלי רשותה של הצקנה כדי להצילם ולהצואם למקום קדוש.

הנה צציעין י"ע ע"ה מערצין צצית ישן מפני דרכי שלום, וצגמי טעמא משום השדא, ומזה ילפיין דאין לשנות הפן מצוה ממקום שרגילים לעשות על ידו המצוה כמצוהר כי"ז צחוי"ה סי' שס"ו וצמג"א שם וצחוי"ה סי' קי"ג ומג"א שם סי"ק מ' ומ"א וצחוי"מ סי"ם קמ"ט, ועיין צחוי"מ סי"ם קס"ג צרמ"א שיש תקנה מקדמונים שלא להוציא עליה או סי"ח מצית הכנסת צלי רשות צעליים.

ובטעם כל זכו עדין אסור לשנות ולקחה מהם המצוה כמצוהר צכנה"ג וצמג"א סי' שס"ו שם, אצל צטעכ הגון ומספיק לשנות מותר לשנות המקום כדמוכה צחשוצה מהרי"ק שורש קי"ג וצחשוצה מהרשד"ם או"ח סי' כ'.

ובנ"ד אין לך טעם הגון יותר מזה דאלו היו המתנדבים הספרים האלה קיימים דאין ספק כלל שהיו מויליאים הספרים האלה מצית הכנסת הזה אשר נחרצ צמוצן הרחוני עכ"פ דהא גם כשמתפללים הצבור שם הם מחללי שנה ואוכלי נוי"ע שהם מוסיפים צציון להספרים הכ"ל, ועיין צחשוצה מהרי"ב ח"ג סי' קכ"צ צאהד שהקדיש סי"ה ומפיה וכי לצית הכנסת ומחמת סבה עוצצ אה מקום החפילה הזה שזן צאורך צצרשותו לקחה מה שגדז להס וצחוק הדברים כי דהוכח דמתו הצעלים דאומדנא הוא צציהס צמקום הצעלים קיימא לקחה הדברים, דהא דאומדנא דעתא הוא שלא כווגו הגודרים והמתנדבים לידור צצית הכנסת ויהר משאר צית הכנסת אלא כדי שיהא הקדשוהיהן צמורים ומשגחים שם מהם ומצניהם ומקרוציהם ולה יהא כשאר הקדשות שלפענמם הם נגנבים או נאצדים או מהקלקים יעש"ה, וכ"ז עפ"י השוצה רצינו מכה"א מצרהי ח"ה סי' נ"ג, שיסוד היסודות צענינים אלה הוא ענין אומדנא, וכבר ידועים דברי הש"ך וי"ד סי' רנ"א שאלו הדינים נפסקים עפ"י אומדנא.

והכי נמי אומדנא גמורה היא שאלו הצעלים הראשונים של הסי"ח וכי היו קיימים היו מויליאים ספריהם ממקומות כאלה ונותנים אותם למקום קדוש צאמת, ואע"פ שהצעלים אינם כבר וגם אין להם גואל מצניהם, מכ"מ אן שוחחיהו קעצדין כיון דקוצעים אנו צאומדנא גמורה שזה הי' דעתה צאמת.

ומובן דכ"ז אם אין האשה יורשת, ורק מחזקה צכך ספרים צלי טענה עפ"י הלכה, דאם היא צעלה הספרים, אי אפשר להוציא ממנה רק צממון ועיין עוד גיעין מ"ה ע"ה לענין לקיחה סי"ה מן הגוי וצחוי"ה סי' ל"ט, וציו"ד סי' רפ"א אצל אם אין לה על הספרים דין ממון פשוט צעיני דעל צית דין שכוונתו לשם שמים מוטל לקחה הספרים וליתן הספרים למקום קדוש שמחפליים שם ומשתמשים בהם, זה מעיקר הדין, איצרא היות שהדבר יכול לגרום לחלול השם שיאמרו שיחודים כאלה ח"ו גונבים ספרי קדש, ומה גם שלעתים רחוקים מחנכוס לחפלה אע"פ שהם רחוקים מן הדה צעו"ה ע"כ צריך להיות מחון ולהשתדל שיהי צכסכמה עכ"פ מן חלק הדיינים שם, ועוד לפיכסם ולהסציר להם חומר הדברים.

והריני דוש"ת, יחדו בלוג"ח מצפה לרחמי ה'

לי בענייני וצ"ע בשיטתו והש"ע לא הביאו ולכן אין לחוש לזה. ובלא מאה"ע שהוא כדברתי יותר טוב שלא להוכיח בפירושו כדי שיהיה גם טעם שסומכין על ר' יהודה בשעה"ד, אך יתנו שיעשה באיזה מקום כדי שיהיה הא"ס ברור, והוא רק לרואה דמלתא שאם זה קשה לעשות יוכלו לעשות בכל אופן מטעם הראשון שהוא ג"כ ברור ונכון.

ולמה שבארתי שעיקר הפקעה בזט"ה במאה"ע הוא משום החלטתם שלא יתפללו בו לעולם שע"ז אין איסור והמכירה היא רק כדי שלא יוכלו לחזור, נראה תשובת הרא"ש שהביא המג"א בס"ק כ"ג שפסק דזט"ה במאה"ע יכולין לשנות לדברי הרשות והקשה עליו המג"א דהאיך תפקע קדושתו בכדי, ותיירצו אינו כדאיא בערוך השלחן סעי' ל"ג דמפורש בתשובה שבנו עליות לביהמ"ד ואח"כ נתיישבו שילמדו לביהמ"ד והשכירו העליות לזירות והשיב הרא"ש שרשאיין לשנות לדבר הרשות אף שאין שם שום חליפין, והקשה עוד דמפורש בגמ' דאסור להשכיר והרא"ש עצמו כתב הטעם דאין על מה לתול הקדושה, ולכן כתב דאין למדין מהתשובה.

ואני עיינתי בהתשובה ריש כלל ה' ונכון מאד לפ"מ שבארתי, ששם היה העובד שהחרימו לעשות דבר זה שיחזור הרב ללמד לביהמ"ד ולא בעליות, וא"כ הוי מחמת החרם החלטה עולמית שלא ללמד בעליות אלא לביהמ"ד וא"כ לא צריך מכירה, דהא אף המכירה אינה היא המפקעת אלא מה שע"י זה הוא החלט גמור שלא יוכלו לחזור וא"כ גם החרם עושב, שלא יוכלו לחזור, ואף שיש לחלק דבחרם יכולין להתיר כשירצו מ"מ אינו עומד להתיר, וזה סובר הרא"ש מסברא, וע"ז הביא ממה שזט"ה במאה"ע יכולין למכור אף לשכרא אף שאין מתחלל קדושתו על שום דבר וא"כ אין שום מעלה בהמכירה, ומוכרחין לומר מטעם דשוב אין צורך להקדושה כיון שלא יתפללו בו, א"כ גם בלא מכירה יכולין לשנות אם רק הוא החלט גמור לעולם כמו בעובדא דידיה שעשו חרם, ונראה עתה מה שעשו חרם ע"ז ובכוונה הזכיר זה הרא"ש דרק זה עשה ההיתר, דאל"כ לא הי"ל להוכיח זה כיון שבהתשובה לא דיבר בזה, והוא ראייה לדברי.

ומצאתי בשע"ת סי' קנ"ב סק"ה שמח"ב בשם רדע אמת כתב שתיבות ישנות לביהמ"ד שאין ראויין לתשמישן פקעה קדושתן ועל צד היותר טוב למכרם לעצים להסקה ובעד הדמים יקחו חדשים עיי"ש. ולמה שבארתי יש לפקפק קצת כיון שצריכי לחדשים, והישנות שוין איזה מטבע א"כ יהיה בהו קדושת

דמים שצריך חלול ואסור לעשות בהישנות דפ"ג גנאי כהד' דברים וזריעה, וא"כ שרפה הוא דפ"ג מגונה עוד יותר מהד' דברים ואיך מותר, אבל נראה דכיון שאין ראויין אלא להסקה אם נימא שנשארו בקדושתן קצת ואסור לשורפן אף אחר החלול לא ישור כלום, ואין ראויין אף לקדושת דמים וממילא פקעה קדושתן לגמרי אף בלא חלול ומותר לשורפן, ואף שממילא שיה עתה דמים אינו שייך זה להקדש דהא אח"כ נעשה בו השינוי כדכתבתי סברא זו לעיל בקדשים שמתו שאין פודין לכלבים מה"ת, וממילא מותר ליתנם מה"ת לכלבים אף בלא פדיה וכ"כ ממש הוא בבית הכנסת ישן ותיבות ישנות שאין ראויין העצים אלא להסקה שרשאין להסקה אף בלא חלול שלא כצד היותר טוב שכתב השע"ת אלא פקעה קדושתן לגמרי.

ולמה שבארתי נראה מה שהוכיח הגמ' במגילה דף כ"ז מר' יהושע בן לוי שאסור לשנות מבני רבנן לבי כנישתא אף שלא הזכיר אלא שמוהר"ר מביהמ"ד לעשות בית המדרש, וא"כ אפשר ששוין ורשאין לשנות מזה לזה, אבל הוא מחמת דכל הטעם של רב פפא הוא מחמת שקדושת ביהמ"ד אסורה יותר מקדושת ביהמ"ד לאיזה דברים ולכן אם מותר לעשות מביהמ"ד לביהמ"ד היה אסור כדי שלא יקלו בדינים האסורים לביהמ"ד ומותרים לביהמ"ד, ולכן צריך לומר שאוסר מביהמ"ד לעשות לביהמ"ד ממילא נפקעה קדושת ביהמ"ד, ידירו מוקירו מאד.

משה פיינשטיין

סימן נב

בענין ספר תורה שנתן סתם לביהמ"ד

י"א מרחשון תרפ"ז ליובאן.
מע"כ ידידי מחו' הרב הגאון מוה"ר אליהו שחור שליט"א הגאב"ד פהאסט.

ענף א

בדבר ס"ת שנתן אחד סתם לביהמ"ד ולא פירש כלום בעת הנתינה אם לחלוטין או רק לקריאה בעלמא שבש"ע או"ח סי' קנ"ג סעי' כ' איתא שאין הצבור יכולין להחזיק בה, והוא מתשובת מהר"ק סי' ע', והט"ז והעט"ז הביאו תשובת מהרש"ל שהוא של הצבור.

מסתבר לע"ד כמהר"ק מאחר שכל יחיד ס"ת רוצה שיקראו בו רבים א"כ מה"ת נימא לחלוטין מזה שנתנה לביהמ"ד מאחר שיש שנתנה רק לקריאה כמו שהיתה כוונתו מתחל שכתב, ואיך נוציא מחוקת מ"ק בלא ראייה זה במהר"ק.

ואני מוסיף עוד יותר דהא כשיתן הס"ת הכנסת לחלוטין ביטל בזה מצות עשה דידיה ס"ת, כדאיא בחדושי רעק"א ביו"ד סי' ע"ה התי"ו, וא"כ איך נימא שהוא שוטה כזה שכ' והוציא ממון רב לקיים מ"ע דכתיבת ס"ת יאבד המצוה בידים במה שיתן לביהמ"ד, לביהמ"ד הא אינה מצוה גדולה כ"כ אף כשו ס"ת אחרת דהא יכולין לקרא אף בשל יחי כשיש להם הרבה ס"ת בלא זו וא"כ ודאי א שלא נתן לביהמ"ד אלא לקריאה בעלמא בס' ואף אם הוא ע"ה ולא ידע שיאבד מצותו ב לביהמ"ד ואולי עוד היה סבור שיותר י כשיקדישה לביהמ"ד, וא"כ אפשר היתה להקדישה לביהמ"ד לחלוטין, פשוט לע"ד דהו טעות דברור אם היה יודע שיאבד מצותו היה מקדישה, ונתי שאין לסמוך ע"ז בפירוש משום דאפשר שיועד שאבד מצו הקדישה אבל עכ"פ כשלא פירש מ"מ אין דאם יודע הדין און סהדי שלא הקדישה, יודע הוא הקדש טעות, ולכן ברור לע"ד וכדמסיק הט"ז וכן משמע שסברי המג"א ודברי מהרש"ל לכאורה תמוהין, וצריך לוי מהרש"ל שלא אבד מצותו בנתינתו לביה בפי"ת ביו"ד שם סק"ג בשם ס' פרדס ק"נ שפליגי על הת"ח וסברי שיצא זו מרמב"ם וכן סובר גם מהרש"ל.

והנה אין אצלי ספרים אלו ולא הוכחתם, ואולי הוא מהא דפ"ג ממלכים הרמב"ם אם לא הניחו לו אבותיו או שני ס"ת עיי"ש, ומשמע להו דקאי או ש אבותיו דאם נאבד מחוייב לכתוב אחרת בעצמו כתב ונאבד אינו מחוייב לכתוב או הי"ל לכתוב דין זה גם בנאבדה אותה, שכ אבל אינו מוכרח וגם לא מסתבר כלל המלך יוצא בשל אבותיו במצות ס"ת ע ההדיוט לשיטת הרמב"ם שם מטעם, שני שמאחר שכותב ס"ת שחייב מדין מלך עיי"ש, ומ"מ כשנאבדה חייב לכתוב אחר במה שהי"ל איזה זמן ס"ת, א"כ גם כשו

או"ח ח"ק א

מסתבר לע"ד כמהרי"ק מאחר שכל יחיד הכותב ס"ת רוצה שיקראו בו רבים א"כ מה"ת נימא שנתנה לחלוטין מזה שנתנה לביהכ"נ מאחר שיש לומר שנתנה רק לקריאה כמו שהיתה מונתו מתחלה בעת שכתב ואיך נוציא מחזקת מ"ק בלא ראייה כמפורש זה במהרי"ק.

ואני מוסיף עוד יותר דהא כשיתן הס"ת לבית הכנסת לחלוטין ביטל בזה מצות עשה ידיה דכתיבת ס"ת, כדאיאת בחדושי רעק"א ביו"ד סי' ע"ד בשם הת"ח, וא"כ איך נימא שהוא שוטף כזה שכ"כ טרח והוציא ממון רב לקיים מ"ע דכתיבת ס"ת ולבסוף יאבד המצוה בידים במה שיתן לביהכ"נ, ונתניה לביהכ"נ הא אינה מצוה גדולה כ"כ אף כשאינן להם ס"ת אחרת דהא יכולין לקרא אף בשל יחיד וכ"ש כשיש להם הרבה ס"ת בלא זו וא"כ ודאי אנן סהדי שלא נתן לביהכ"נ אלא לקריאה בעלמא בס"ת שלו, ואף אם הוא ע"ה ולא ידע שיאבד מצותו בזה שיתן לביהכ"נ ואולי עוד היה סבור שיותר יש מצוה כשיקדישנה לביהכ"נ, וא"כ אפשר היתה כוונתו להקדישה לביהכ"נ לחלוטין, פשוט לע"ד דהוא הקדש טעות דברור אם היה יודע שיאבד מצותו בזה לא היה מקדישה, ונחי שאין לסמוך ע"ז כשהקדיש בפירוש משום דאפשר שיודע שאבד מצותו ומ"מ הקדישה אבל עכ"פ כשלא פירש מ"מ אינו הקדש, דאם יודע הדין אנן סהדי שלא הקדישה, ואם אינו יודע הוא הקדש טעות, ולכן ברור לע"ד כמהרי"ק וכדמסיק הט"ז וכן משמע שסברי המג"א והגר"א, ודברי מהרש"ל לכאורה תמוהין, וצריך לומר שסובר מהרש"ל שלא אבד מצותו בנתינתו לביהכ"נ ועיין בפ"ת ביו"ד שם סק"ג בשם ס' פרדס דוד ובעל ק"ג שפליגי על הת"ח וסברי שיצא והוכיחו כן מרמב"ם וכן סובר גם מהרש"ל.

והנה אין אצלי ספרים אלו ולא ידוע לי הוכחתם, ואולי הוא מהא דבפ"ג ממלכים ה"א כתב הרמב"ם אם לא הניחו לו אבותיו או שנאבד כתוב שני ס"ת עיי"ש, ומשמע להו דקאי או שנאבד אשל אבותיו דאם נאבד מחוייב לכתוב אחרת אבל אם בעצמו כתב ונאבד אינו מחוייב לכתוב אחרת דאל"כ הי"ל לכתוב דין זה גם בנאבדה אותה שכתב בעצמו, אבל אינו מוכרח וגם לא מסתבר כלל לחלק, דהא המלך יוצא בשל אבותיו במצות ס"ת שמחוייב גם ההדיוט לשיטת הרמב"ם שם מטעם, שכותב הכ"מ שמאחר שכותב ס"ת מחוייב מדין מלך סגי בהכי עיי"ש, ומ"מ כשנאבדה חייב לכתוב אחרת ולא יצא במה שהי"ל איזה זמן ס"ת, א"כ גם כשכתב בעצמו

ונאבדה נמי צריך לכתוב אחרת, דאין לומר דיוצא בכתיבה לבד דא"כ נצטרך לומר דהמצוה היא רק שיכתוב משלו ולא שיהיה לו ס"ת, וא"כ במלך שכותב בלא"ה ויוצא בזה ידי כתיבה לתירוץ הכ"מ בדעת הרמב"ם מ"ט צריך שיהיה לו עוד ס"ת לצאת ידי מצות ס"ת דהדיוט, וגם מה מועיל לו מה שירש הא לא כתבו והמצוה היא רק הכתיבה, ודאי שעיקר המצוה היא שיהיה לו ס"ת רק שיש עוד דין שהקפידה תורה שיכתוב משלו בזה סובר הרמב"ם דבמלך שעכ"פ כותב ס"ת דמלך אין עליו שוב חיוב במצות ס"ת שיש גם בהדיוט רק שיהיה לו ס"ת ולא שיכתוב דוקא, דרק שיהיו לו שני ס"ת איכא במלך יותר על ההדיוט ולא גם בכתיבה דבזה הוא מלך כהדיוט שחייב רק באחד ולכן יוצא בשל אבותיו, וכיון שעיקר המצוה הוא שיהיה לו ס"ת א"כ בנאבד הא אין לו, ולכן בין בירש מאבותיו ובין בכתב בעצמו כשנאבדה צריך לכתוב אחרת מאחר שאין מועיל זה שהיה לו בחייו פעם אחת ס"ת דא"כ היה יוצא אף בנאבדה של אבותיו אחר שכבר ירש דהא ודאי איירי הרמב"ם בנאבדה אחר שירש דאי קודם שירש היינו לא הניחו לו אבותיו, ולכן צריך לכתוב אחרת גם בכתב בעצמו ואף ההדיוט, והרמב"ם מחמת שחידש כאן דיוצא בשל אבותיו ואירי בזה נקט גם דין דנאבד בשל אבותיו אבל ה"ה בנאבד של עצמו נמי צריך לכתוב אחרת ואין שום חלוק בזה, ואדרבה אם היה סובר שיש חלוק בזה היה מוכיר זה בפירוש.

וראייה גדולה יש שאיבד המצוה כהת"ח מהא דכתב המרדכי בהלכות קטנות סי' תתקנ"ז שאם הגיה בו אות א' שהוי כאילו כתבו הוי הטעם משום שעתה לא חזיר מצוה מחברו דאדרבה עברה היתה בידו וזכה בקנייתו ובהגבהתו וזיכה חברו עיי"ש, ותוא באור על דברי התוס' מנחות דף ל' ד"ה אם והביאו הד"מ, משמע מזה שהטעם דקונה ס"ת מחברו כחוטף מצוה משום שחזיר מצוה מחברו וכן מפורש בדרישה בשם י"מ והוא לדעת המרדכי, וא"כ מפורש שהמוכר ס"ת שלו איבד מצותו וא"כ גם הקדיש לביהכ"נ ודאי שאיבד מצותו דמ"ל מכרו להדיוט מ"ל מכרו לביהכ"נ, ולכן אף שבפירוש חוטף מצוה יש שחולקין ע"ז עיי"ש בדרישה משום דאין שייך בזה גזל כיון שחברו מכרו לו מרצונו הטוב, וגם מסתמא מכר לו באופן המותר דלאו ברשיעי עסקינן וגם י"א דיתיד מותר למכור ס"ת בא"ח סי' קנ"ג סעי' י"ח, ולכן אף שחזיר לו מצוה בזה אין לקראו חוטף מצוה, [ועיין בפ"ת סק"ח בשם משנת חכמים שרוצה לומר דבמוכר באופן המותר לא הוי כחוטף וצריך לאוקמי

הישנות דבר
זה הוא דבר
אבל נראה
ימא שנשארו
החלול לא
מים וממילא
יותר לשורפן,
זה להקדש
הראו לו לעיל
הית, וממילא
פדיה וכ"כ
ישנות שאין
זקה אף בלא
השע"ת אלא

הגמ' במגילה
לשנות מבי
אלא שמותר
אפשר ששוין
דכל הטעם
אוסרת יותר
אם מותר
שלא יקלו
המ"ד, ולכן
הכ"נ ממילא

פיינשטיין

לביהכ"נ

הר"ר אליהו

ולא פירש
רק לקריאה
איתא שאין
מהרי"ק סי'
ל שהוא של

אבל באמת אינו ברור דין זה שאינו יוצא אבותיו. דהא קשה טובא לשיטת רש"י בקונ' שסובר שיוצא וכן הסכימו הט"ז והגר"א מ"ש ואף שבפ"ת סי' ע"ז סק"ז כתב שמחמת ע' בלא תורה ובלא כסף אינו יוצא ובקנה יוצא לקנה בכסף הוא דבר תמוה מאד לחלק ב' בסברא וגם אין שייך כלל לומר זה דאם יורש אי הוא מצד הקרא דכתבו כדאימא ברמב"ן בו סוכה דף ט' ולכן בעינן שיכתוב הוא או שי שנימא שסני שיעסק בזה אי"כ גם בקנה לא יצא לרש"י שסובר דיצא בקנה ואינו סובר דכתבו הוא דוקא מ"ט לא יצא בירש. ועוד עדיף המדרכי שבקנה הוא כחוטף מהמת שחיסר בו לחברו אבל בירוש' לא שייך זה. ולכן צריך לרש"י יצא גם בירוש' ומדוקדק לשון מצוה רבה ולא חייב שרק מצוה מן המובחר הוא הנ"י כדי שיטרח בה וקרא אסמכתא בעלמ' וזה שמקשה ממלך הוא משום דמשמע לאב במלך הוא רק למצוה מן המובחר ואסמכתא הוא. ואף שהוא דוחק מ"מ צריך לומר כן מצ' הקושיא.

איברא דיש לומר דהא זה משמע ש שלוחות לכתיבת ס"ת שלא מצינו מי שמחמ' וגם הא גדולה מזה חזינן שאף בגט דכתי לה סברי בתוס' בגיטין דף כ"ב ועוד הרבה ש' לא בעי שלוחות וכ"ש בס"ת. ועוד הא ב' הכתיבה היא המצוה היה זה מצוה שבגופו ש שלוחות. וא"כ צריך להבין איך הוא גדר מצוה דס"ת שילפינן מכתבו שאינו יוצא בשל וצריך לומר דקפידת התורה היא שתהיה מיוחדת לכל קיום מצוה דס"ת ולא יצא בכתיבה אחת ולכן בירש שאבותיו כבר יצו זאת ידי המצוה אין יכול גם בנו לצאת נמצא שיצאו שנים בכתיבה אחת אבל בקנה י חיסר המצוה מהמוכר ונמצא שהכתיבה ד לקיום מצוה דאחד לכן יוצא הקונה רק שנק מצוה מחברו מאחר שרק בזה שחיסר המצו יצא הוא. ואף אם יוצאין בשל שותפות בפעם אחד אבל בירוש' שהם בשתי פעמי שקיים אביו לא קיים בנו אינו יוצא דצריך כתיבה לכל קיום מצוה. זהו מה שיש לתו בין קונה לירוש' ולומר שאף רש"י יודה ביו יוצא כדמשמע יותר בגמ' אבל הוא דחוק נ יותר מסתבר שאין לחלק בין יורש לקונה. והנה נלע"ד ומוכרחין לומר כן להרמב" הג"מ ע"ז שהמלך יוצא בשל אבותיו בס' גם ההדיוט. שיש שתי מצות. חדא שיהיה

ס"ת שזוהו מצוה רבה. לכן יש לתלות שלא הקדישו אלא נתנו לביהכ"נ. כדי שיקראו בו בצבור בשלו. וכ"ש למה שבארתי שיאבד מצותו כשיתן זה פשוט וברור. והנה בס' ערוך השלחן מסיק מהמת קושיא זו דבסתמא אמרינן שנתן לחלוטין לצבור בין בס"ת בין בכלי כסף כמו שסובר מהרש"ל ולא כט"ו שכתב שפליגי בזה ובסעי' כ' איירי בהחזק אף לאחר הנתינה שהיתה של אבותיו שידוע שלא נתן לחלוטין רק לקריאה בעלמא וטענו שאח"כ נתן לחלוטין עיי"ש. ודבריו תמוהין לסתור דברי הט"ז וסברא גדולה מוכרחת כזו שבארתי. וגם אם כפירושו היה הש"ע מפרש דבר כזה בפירוש ולא לסתום וגם במהרי"ק בס"י ע' הובא לשונו בט"ז לא משמע כן דאם איירי בהחזק אף אחר שנתן לביהכ"נ שרק לקריאה נתן למה הוצרך מהרי"ק ליתן טעם שלא שייך חזקה בס"ת העשוי מתחלתו ע"מ כן שיקראו בו הרבים ושיהיה תמיד מונח בביהכ"נ. הא אף בלא זה ליכא חזקה כשידוע שבא לשם בתורת שאלה ופקדון אלא ודאי שלא ידוע איך נתן וטוענין הקהל שנתן לחלוטין ע"ז הוצרך לומר שאף ליה אין חזקה מאחר דידוע שהיה מתחלה קודם שבא ליד הקהל של אביו. דעשוי ע"מ כן שיקראו בו רבים ושיהיה בביהכ"נ. וא"כ מפורש שלא כע"ש. והסתירה מסעי' י"ח לא קשה כדבארתי. ולכן לדינא כיון שהמחבר והרמ"א הסכימו למהרי"ק וגם הט"ז מסיק כן הוי דעת מהרש"ל דעת יחיד ובפרט שמוכרח כמוהם כדבארתי. ולכן בנתן סתם הוא של הבעלים כפסק הש"ע.

והנה בירש מאביו ס"ת שאימא בסנהדרין דף כ"א שמצוה לכתוב משלו ומשמע שם דאינו יוצא בשל אבותיו ולא שהוא רק מצוה מן המובחר דא"כ איך מקשה אב"י מלך אין הדיוט. לא דלמא מלך אינו יוצא בשל אבותיו והדיוט הוא רק מצוה מן המובחר. וא"כ בירוש' ס"ת שנתנה סתם לביהכ"נ ליכא האנן סהדי שלא נתן לחלוטין דהא לא איבד מצותו דאף כשהיתה שלו לא קיים המצוה. וא"כ אפשר שדמי לכלי כסף דהא ג"כ אין לו בני רק טובת הנאה בעלמא. למ"ד דאף יחיד אין יכול למכור ס"ת שלו אלא ללמוד תורה ולישא אשה שהוא מלחא דלא שכיחא. וזה שיכול ללמוד בו ולחזור בו הפרשה הרי אנו רואין שרוצה יותר שיהיה בביהכ"נ ויקראו בו ברבים. וא"כ אפשר יודה אף הש"ע בירוש' שנתן סתם שנוא של ביהכ"נ כמו בכלי כסף. אף שיותר מסתבר של"ד לכלי כסף דהא עכ"פ חוי ללמוד בו כשירצה. וא להשאלו למקום שאין ס"ת שהוא מצוה גדולה להשאל. ספרים.

הגמ' דוקא במוכר באיסור והוא דחוק ולא מסתבר זה להתחלקין. מ"מ בזה שסובר המדרכי דחסר להמוכר המצוה בזה שמכר לא מצינו מי שחולק עליו וכר"ע מודו בזה. איברא דאם נאבדה או נגנבה יש להסתפק כיון ששלו היא הק. אינה ברשותו אם צריך לכתוב אחרת. אך מסתימת לשון הרמב"ם שנאבד משמע בכל אופן אף שישנו בעולם כיון שאינו ברשותו צריך לכתוב אחרת דלא כס' בני יונה שהובא בפ"ת שם. ואולי הפשיטא שכתב הת"ח"ה הוא מסתימת לשון הרמב"ם ועדין צ"ע בזה. אבל בנתנה והקדישה אין ספק לע"ד בזה. ואינו יוצא כהת"ח"ה ורעק"א.

ענף ב

76 והנה הא"ח הובא בערוך השלחן הקשה דסתרי דברי הש"ע אהר"י דבסעיף י"ח פסק בכלי כסף שנהגו להביאם תמיד לביהכ"נ בחגים. יכולים לתפושם שישארו בחזקת הקדש אחר מיתת המקדיש ומ"ש מס"ת דאין יכולין להחזיק בו. ועוד ק"י הדברים דהכלי כסף. היו תמיד בביתו ורק בחגים היה מביאם לביהכ"נ ומ"מ. הוא של הקהל כ"ש בס"ת שעמדה תמיד בביהכ"נ.

ולע"ד לא קשה כלום. לא מבעיא למה שבארתי דבס"ת אם יקדיש יאבד מצותו דאין שייך זה בכלי כסף. אלא אף אם נימא כהסוברים דלא איבד מצותו יש לחלק דבכלי כסף מאחר שאין יכול להוציא לתשמישי חולין שלו ואין לו בהן רק טובת הנאה בעלמא ליתנם לביהכ"נ זה או זה דהא אין לו ס"ת בביתו דאם היה לו ודאי לא היה חולצן מס"ת שלו. לכן מאחר שכבר נתנם לביהכ"נ זה חזינן שנתנו לחלוטין דאין טעם שלא יתנם לחלוטין מאחר דאין יכול להשתמש לעצמו. ומצד המצוה אחת היא אם יתנם לביהכ"נ זה או זה. ואף שהיה יכול למכור ללמד תורה. ולישא אשה כשיצטרך הוא מלחא דלא שכיחא ולא אסיק אדעתיה שיצטרך לזה. ולכן כ"ו שלא בירש שלא נתן לחלוטין הוא של הקהל. ורק אם היה הדין דרשאי להוציא לחולין היינו אומרין דלא נתנם לחלוטין רק ליפות הס"ת בשלו כדי שיוכל להוציא לחולין כשיצטרך שהוא דבר המצוי אבל מאחר שאינו יכול להוציא לחולין ואין לו שוב בו הנאה של כלום חזינן שנתנם להקהל ותלוי דין איסור הוצאה לחולין ודין שישאר להקדש זה בזה. ועיינתי במהרי"ק סי' קס"א את ג' משמע כן קצת. אבל בס"ת שתשמישו הוא קיום מצוה וזה יש לו מהס"ת וגם יכול ללמד בהס"ת שזוהו תשמישו ולחזור הפרשה בס"ת שיש הדור בזה עיין בט"ז סי' רפ"ה סק"ב ובמג"א סק"א. וגם יכול להשאלו במקום שאין

אבל באמת אינו ברור דין זה שאינו יוצא בשל אבותיו. דהא קשה טובא לשיטת רש"י בקונה ס"ת שסובר שיוצא וכן הסכימו הט"ז והגר"א. מ"ש מירוש. ואף שבפ"ת סי' ע"ד סק"ו כתב שמחמת שבא לו בלא תורה ובלא כסף אינו יוצא ובקנה יוצא משום דקנה בכסף הוא דבר תמורה מאד לחלק בזה אף בסברא וגם אין שייך כלל לומר זה דאם יורש אינו יוצא מצד הקרא דכתבו כדאיתא ברמב"ן במלחמות סוכה דף ט', ולכן בעינן שיכתוב הוא או שלוחו או שנימא שסגי שיעסוק בזה א"כ גם בקנה לא יצא. וא"כ לרש"י שסובר דיצא בקנה ואינו סובר דכתבו דקרא הוא דוקא מ"ט לא יצא בירש. ועוד עדיף לדעת המרדכי שבקנה הוא כחוטף מחמת שחיסר בזה מצוה לחברו אבל ביורש לא שייך זה. ולכן צריך לומר שלרש"י יצא גם ביורש ומדוקדק לשון מצוה שאמר רבה ולא חייב. שרק מצוה מן המובחר הוא כטעם הנ"י כדי שיטרה בה וקרא אסמכתא בעלמא הוא. וזה שמקשה ממלך הוא משום דמשמע לאביי שגם במלך הוא רק למצוה מן המובחר ואסמכתא בעלמא הוא. ואף שהוא דוחק מ"מ צריך לומר כן מצד חומר הקושיא.

איברא דיש לומר דהא זה משמע שלא בעי שליחות לכתוב ס"ת שלא מצינו מי שמחמיר בזה, וגם הא גדולה מזה חזינן שאף בגט דכתיב וכתב לה סברי בתוס' בגיטין דף כ"ב ועוד הרבה ראשונים שלא בעי שליחות וכ"ש בס"ת. ועוד הא בס"ת אם הכתיבה היא המצוה היה זה מצוה שבגופו שלא מהני שליחות, וא"כ צריך להבין איך הוא גדר מצות כתיבה דס"ת שילפינן מכתבו שאינו יוצא בשל אבותיו, וצריך לומר דקפידת התורה היא שתהיה כתיבה מיוחדת לכל קיום מצוה דס"ת ולא יצאו שנים בכתיבה אחת ולכן בירש שאבותיו כבר יצאו בס"ת זאת ידי המצוה אין יכול גם בנו לצאת בו דא"כ נמצא שיצאו שנים בכתיבה אחת אבל בקנה שבקנייתו חיסר המצוה מהמוכר ונמצא שהכתיבה היתה רק לקיום מצוה דאחד לכן יוצא הקונה רק שנקרא חוטף מצוה מחברו מאחר שרק בזה שחיסר המצוה מחברו יצא הוא. ואף אם יוצאין בשל שהתפות מ"מ הוא בפעם אחד אבל ביורש שהם בשתי פעמים שבעת שקיים אביו לא קיים בנו אינו יוצא דצריך שתהיה כתיבה לכל קיום מצוה. וזה מה שיש לתרץ ולחלק בין קונה ליורש ולומר שאף רש"י יודה ביורש שאינו יוצא כדמשמע יותר בגמ' אבל הוא דחוק מאד, ולכן יותר מסתבר שאין לחלק בין יורש לקונה. והנה נלע"ד ומוכרחין לומר כן להרמב"ם לתירוץ הכ"מ ע"ז שהמלך יוצא בשל אבותיו בס"ת שחייב גם ההדיוט, שיש שתי מצוות, חדא שיהיה לו ס"ת.

הקדושה
זר בשלו,
וזה פשוט
קושיא זו
אין בס"ת
ה"ז שכתב
אף לאחר
ל לחלוטין
זין עיי"ש,
א גדולה
יה הש"ע
במהרי"ק
אם איירי
ריאה נתן
יך חזקה
זו הרבים
זה ליכא
קדון אלא
ל לחלוטין
זר דידוע
לל אביו,
בביהכ"נ,
י"ח לא
והרמ"א
מהרש"ל
יתי, ולכן
הדרין דף
אינו יוצא
זר דאל"כ
י"מ מלך
מצוה מן
לביהכ"נ
לא איבד
א"כ אפשר
לבת הנאה
ס"ת שלו
לחא דלא
גרשה הרי
ויקראו בו
שנתן סתם
זר מסתבר
כשירצה
יה גדולה

והב' שגם יכתוב הס"ת, ולכן במלך סובר הרמב"ם שלא נתחשו לו רק שיהיה לו שני ס"ת אבל מצות כתיבה סגי באחד, ותדעה תורה שדוקא בשניה כתירוץ הכ"מ. וא"כ א"ש דאין חלוק בין יורש לקונה דבתירוץ יצא ידי המצוה שיהיה לו הס"ת אבל לא יצא ידי מצות הכתיבה וזה חידוש רבה בסנהדרין. ובמנחות דף ל' חידוש ר' יהושע בר אבא א"ר גידל אמר רב בקונה שיש הסרוך דהוא כחוטף מצוה מן השוק וזה ליכא ביורש לסברת המרדכי, אבל עכ"פ גם בקונה קיים המצוה דיהיה לו ס"ת ולא קיים מצות הכתיבה, וזהו תירוץ נכון מאד וגם לא נצטרך לומר שרמ"א בסי' ע"ד שכתב דאינו יוצא בזה פליג על רש"י דכוונת רמ"א הוא שלא נפטר מלכתוב אחרת משום דעכ"פ צריך לכתוב בשביל מצות הכתיבה ורש"י שכתב ומצוה עבד כוונתו המצוה שיהיה לו ס"ת. אך אף להט"ז שלא סבר כן דכתב בסוף סק"א שרש"י פליג ארמ"א וגם כתב שמ"כ בקונה ס"ת מיד עכ"פ שלקח מישראל לאו כחוטף מצוה אלא כאילו כתבה ע"ש, חזינן מדבריו שכיון שאינו כחוטף יוצא גם בכתיבה אף שלא כתב ולא הגיה כלום, שא"כ ביורש יקשה מ"ט לא יצא ונצטרך לומר לדידיה כתירוץ הראשון, עכ"פ לדינא גם לדידיה יש לומר כתירוץ ב' דיצא היורש במ"ע שיהיה לו ס"ת ורק במצות הכתיבה לא יצא כדמוכרחין לומר כן להרמב"ם לתירוץ הכ"מ כדבארתי, אך שבקונה יסבור שיצא גם ידי מצות הכתיבה, וא"כ אף ביורש שנתן סתם אנו סהדי דלא נתן לחלוטין דלא יאבד מצוה שלו דכ"ו שאין לו אחרת הרי עכ"פ מקיים מצוה שיהיה לו ס"ת וכשקדוש איבד מצוה זו.

ענף ג

ד ומה שנסתפק כתר"ה בנתן ס"ת פטולה שא"א לקרות בה אם אמרינן שמסתמא נתן לחלוטין או דיכול לומר שנתן לשמירה בביהכ"נ מחמת שבכיתו אין מקום מכובד לס"ת. הנה גם זה מסתבר שיכול לטעון דמאחר שיש להסתפק אין יכולין להוציא מידו דהא ודאי כשאין בביתו מקום מכובד יכול להניחו בביהכ"נ ומסתבר לע"ד שאין יכולין למחות בו דהא כבוד ס"ת אף של יחיד מוטל על כל העולם, וא"כ כשאין מקום מכובד בבית הבעלים מחוייבין כל אדם לראות שיהיה במקום המכובד דמ"ש ממצאה בשוק, ומאחר שביהכ"נ הוא מקום מכובד ומשומר מחוייבין הקהל ליתן לו רשות להניח שם וממילא א"צ ליטול מהם רשות כלל. ולכן אין ראייה מזה שהניח בביהכ"נ שנתנה להקהל ואין חזקה מזה כלל, וטענה זו יכול כל אדם לטעון דבכל בית אין מצוי כ"כ מקום מכובד דהא כל הבית משתמשין ומצויין שם נשים וקטנים

וכ"ש שנאמן איש נגלה ממקום אחר שאין לו דירה הגונה שטענה אמתית היא.

אך האנן סהדי שכתבתי לכאורה אין שייך בס"ת פסולה שאף בלא נתינתו אבד מצותו ולא יפסיד כלום בנתינתו. וגם עוד יתקן בזה דכשהוא שלו יש עליו איסור להשהות ספר שאינו מוגה וכשנתן לביהכ"נ נסתלק ממנו איסור זה. אבל יש לומר גם לאידך גיסא דעכ"פ הפסיד דהיה נקל לו לקיים המצוה כשיש לו ס"ת פסולה שאפשר לתקנה ואם יקדישה שוב לא יוכל לקיים בקל דיצטרך להוציא הרבה הוצאות ולטרות הרבה עד שרוב בניא הרי חוינן שאין יכולין לקיים המצוה ולכן אף בזה יש אגן סהדי שלא נתן לחלוטין כדי שיוכל בנקל לקיים המצוה. וגם הא ס"ת פסולה רשאי למוכרה כדאייתא ביו"ד סי' רפ"ב סעי' י"ח וא"כ הוא לו הפסד ממון. ולכן כ"ו שאין לנו הוכחה ברורה שנתן אין לנו לומר כן כיון דמהנתינה לא מוכח כלל. ואולי בכגון זה שאין לו מקום מכובד בביתו גם מהרש"ל יודה שיוכל לומר לשמירה הנחתית בביהכ"נ דדוקא אם יש לו מקום מכובד ובשביל זה לא היה לו להניחו בביהכ"נ. וא"כ הרי נתנו לביהכ"נ רק שאומר שנתנו רק לקריאה בעלמא בזה סובר מהרש"ל שאינו נאמן לטעון נגד סתם נתינה כ"ו שלא התנה אבל כשאין בביתו מקום מכובד וטוען שלא נתנו כלל רק הניחו לשמירה בעלמא יודה גם מהרש"ל שנאמן ואין להוציא מחוקת מ"ק. ואף שנתן רשות לקרא בו ודאי אין זו נתינה דכל אדם נותן רשות לקרות בשלו ורק הבאתו לביהכ"נ הוא שייך לנתינה וכיון שהבאתו היתה לשמירה או הרשות לקרות בו אין שייך לנתינה. ועל הבאתו ודאי יכול לומר שלשמירה הנחתית כדבארתי. ואף אם נימא דהקהל יכול למחות בידו מלהניח שם נמי היה נאמן דהא ידוע שלא קפדי הקהל בשום מקום בזה ולכן מסתבר שאף מהרש"ל יודה באם אומר שלשמירה הניח שם וכ"ש בס"ת פסולה שלא קראו בה.

ואף אם נימא שמהרש"ל פליג ע"ז מ"מ הא המהרי"ק סובר בודאי דהוא לבעלים דהא הוצרך בכלי כסף לזה שאסור להוציאן לחולין וכדמשמע כן בש"ע שתלוי. וב"ז דהא בחד וינא נקטינהו. וכן משמע בהגר"א ס"ק מ"ו עיי"ש. ולכן כשאין שייך טעם זה כגון בס"ת פסולה דהא יכול למוכרו ואף אם לא ימכור צריך הוא לעצמו כדי שיוכל לקיים המצוה בקל לא אמרינן שנתן לחלוטין מאחר שיש לומר שנתן שם לשמירה. ובפסולה ודאי אין חלוק ביורש דהא אף יורש שהגיה אות א' הוא ככתבו כולו

כדאייתא ברמב"ם פ"ז מס"ת ה"א. דהא הרמב"ם לא הזכיר כלל דין קנה רק יורש, וע"ז מסיק דאם הגיה אות אחת הוא כאילו כתבו כולו. [ועיין בשאג"א סי' ל"ז שכתב שלא יצא ביורש אף בכתב בעצמו. כל התורה חוץ מאות אחת שהגיה לו אביה ותמוה מאד מנא ליה דבר כזה וגם הא ברמב"ם מפורש שיצא אף בהגיה אות אחת, ולע"ד ברור שאף מלך יצא בהגהת אות אחת. מאחר דנחשב ככתב כולו. ולכן הקשה אב"י שפיר. ונסתלקה קושיית השאג"א וזה ברור. וצ"ע בדעת השאג"א, ואף התוס' ומרדכי שכתבו דאיירי בלקוח אין כוונתם למעט יורש דלא היו סותמין בדריהם אם כוונתם למעט דבר שלא הזכיר כלל בסוגיא זו, אלא כוונתם שלא נימא דהוא מילתא בפ"ע שסובר רב ששת שיש מעלה כשיכתוב בעצמו מע"י סופר. וע"ז א"ר ששת שאם הגיה בעצמו אות אחת הוא כאילו כתבו בעצמו את כולה, אלא דאין שום מעלה לכתוב בעצמו יותר מע"י. סופר ורק אלקח קאי רב ששת שאם הגיה אות אחת הוא כאילו כתבו ואינן כחוטף ול"ש הגיה בעצמו או ע"י סופר וזה ברור. וא"כ אף יורש שהגיה אות אחת הוא ככתבו כולו לכ"ע. ולכן אף אם נימא דלא יצא היורש כלל שלא כדבארתי. וא"כ ליכא אגן סהדי ביורש מ"מ בס"ת פסולה שיוכלין להכשירה איכא אגן סהדי גם ביורש. ומה שלא תיקן עד עתה ליכא הוכחה דאין רוצה לקיים המצוה דאולי לא היה לו או באפשרי ולכן מאחר שמהרי"ק והמחבר והרמ"א והט"ז סברי דלא הוי של הקהל צריך לדון כמותם נגד מהרש"ל ובפרט שמסתבר שגם מהרש"ל מודה כדלעיל.

אך מה שנתן עוד יריעות ואמר להקהל שבנקל תוכלו לחלוף ולהכשיר ס"ת הקרועה יש הוכחה קצת שנתן לחלוטין כמו שכתב בתר"ה. דא"כ מה"ת יספלו בה להכשירה. אבל אין כדאי בהוכחה זו להוציא מחוקתו דאולי חשב דכיון שעכ"פ תעמוד בביהכ"נ הרבה זמן ויוכלו לקרות בו אם יכשירוהו יספלו בזה מאחר שבקל יוכלו להכשירו כדי שיקראו בו זמן רב. ואדרבה קצת ראייה מזה שאמר להם שבקל יוכלו לחלוף קצת ראייה מזה שיתרצו לתקנו אף שאינו שלהם לחלוטין אך יש גם לומר שאמר זה להגדיל מתנתו והוי הדבר ספק שאין יכולין להוציא מחוקתו. ואין לומר דעליו היה להתנות בעת שנתן כיון שיש להסתפק במתנתו דמאחר דרק בדיניה תלוי דהא נותן בחנם א"צ להתנות כדאייתא בתוס' כתובות דף מ"ו. ואף שיש לחלק דהא מאחר שאמר להם לתקן תליא גם בדעתיהו דאפשר שלא היו מתקנים אם לא היה נותן לחלוטין אבל זה אינו. דהא לא צוה להם דוקא שיתקנו רק אמר להם שקל לתקן וא"כ

אין הוכחה ממה שלא התנה אף שהזכיר ולכן אף שיש ספק אין להוציא דודא מחוקק מצד חוקת מרא קמא והקהל לו משום שיש רשות אף להיחיד להניח ס הכנסת שהוא יותר מקום מכובד ומ"ק קפדי בזה כדבארתי.

ענף ד

והנה אף אם נימא דהוא הוכחה ו זה אלא מעדותו של השמש שהוא מבני דלדעת הסמ"ע בס"ת ל"ז ס"ק ל"ג. בס"ת כשיש ס"ת כשרה בביהכ"נ, אבל בעי' סלוק ומסתבר כדבריו דבעי' שיצטרכו למכור לאופן המתיר יתן חל' הידיה מסתבר. לכאורה שיצטרך סלוי פסול אף אם אינו נוגע בדבר ובלא סי דהא גם לדרייה יש בו חלק. אך בזה נחשב כממונו וממש. ואינו בע"ד דהח אחד בביהכ"נ ובכל עניני הקהל אינו בשל שותפות ולכן דוקא כשיש לו זה מצד נוגע בדבר. ונדחה לפ"ז ראיית ס"ת ע"ר דאינו יוצא בס"ת בשותפו מצותו כשהקדיש ס"ת לצבור. דבשל ז חלק ממש ובשל צבור אין לו חלק כ

וראייה לזה דהרבה סוברין דהקדש כהקדש לענין דאמירה כמסירה. וא להצבור שיש לכל אחד מהם חלק ממ להם רק דין הייזש שבעי' קנין דוק שם חלק ממש לכל אחד ואחד לכן א"כ כשך לעדות כהסמ"ע. אבל בשביל שנ רשאין למכרו צריך להסתלק כהתומיב מגדריים דף מ"ח שיוכל לאסור חלקו ב שהוא שלו וצריך להסתלק בכל או דגדריים שאני דעכ"פ הזכות שיש לו ו שאינו דין ממון. ובשל כרכים ודאי אי דהא הר"ן מפרש שם משום שיוכלין בשל כרכים שאין יכולין למכור אין משום שאינו חלק ממש, ועכ"פ נדחה דהתו"ח אפשר דאיירי בכרכים אבל דאף בשל כפרים אינו שלו ממש רק וצ"ע בזה לדינא.

והנה אף כשיסתלק הא אין כאן ואשה שאינן נאמנים. ומש"כ הרמ"א ז עד מפי הקבלה נאמן, הוא רק בחוקת אבל לא להעיד שראובן הקדיש נכסיו ל דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה דהרצו

דהא הרמב"ם לא מסיק דאם הגיה עיין בשאג"א סי' נכתב בעצמו כל יבין, ותמוה מאד ים מפורש שיצא שאף מלך יצא כתב כולה, ולכן שאג"א וזה ברוך, ומרכיב שכתבו יורש דלא היו רבר שלא הוכר מא דהוא מילתא כשיכתוב בעצמו גיה בעצמו אות הולה, אלא דאין סופר ורק אלקח הוא כאילו כתבו ע"י סופר וזה גחת הוא ככתבו יצא הירוש כלל זי בירוש מ"מ אגן סהדי גם מא הוכחה דאין יו או באפשרי א והט"ז סברי ג נגד מהרש"ל, כדלעיל.

להקהל שבנקל יש הוכחה קצת מה"ת יטפלו זה זו להוציא עמוד בביהכ"ג יהו יטפלו בזה ויקראו בו זמן ים שבקל יוכלו שאינו שלהם להגדיל מתנתו מחוקתו, ואין יזן כיון שיש ייה תלוי דהא סי' כתובות דף טז להם לתקן מתקנים אם דהא לא צוה יל לתקן וא"כ

אין הוכחה ממה שלא התנה אף שהוכר אודות התקון ולכן אף שיש ספק אין להוציא דודאי הוא מיקרי מוחזק מצד חוקת מרא קמא והקהל לא הו מוחזקין משום שיש רשות אף להיחיד להניח ס"ת שלו בבית הכנסת שהוא יותר מקום מכובד ומשומר וגם לא קפדי בזה כדבארתי.

ענף ד

והנה אף אם נימא דהוא הוכחה הא לא ידעינן זה אלא מעדותו של השמש שהוא מבני העיר, איברא דלדעת הסמ"ע בסי' ל"ז ס"ק ל"ג לא בעי סלוק בס"ת כשיש ס"ת כשרה בביהכ"ג, אבל לדעת התומים בעי סלוק ומסתבר כדבריו דבעי שיסלק באם שיצטרכו למכור לאופן המותר יתן חלקו, ובלא טעם דידיה מסתבר לכאורה שיצטרך סלוק דהא בע"ד פסול אף אם אינו נוגע בדבר ובלא סלוק הוא בע"ד דהא גם לדידיה יש בו חלק, אך בזה יש לומר דלא נחשב כממונו ממש, ואינו בע"ד דהחלק שיש לכל אחד בביהכ"ג ובכל עניני הקהל אינו שלו ממש כמו בשל שותפות ולכן דוקא כשיש לו הגאה מזה פסול מצד נוגע בדבר, ונדחה לפ"ז ראיית רעק"א ביו"ד סי' ע"ר דאינו יוצא בס"ת בשותפות מהא שאבד מצותו כשהקדיש ס"ת לצבור, דבשל שותפות יש בו חלק ממש ובשל צבור אין לו חלק ממש.

וראיה לזה דהרבה סוברין דהקדש ביהכ"ג הוא כהקדש לענין דאמירה כמסירה, ואם הוא מתנה להצבור שיש לכל אחד מהם חלק ממש, ודאי שהיה להם רק דין הדיוט שבעי קנין דוקא, וכיון שאין שם חלק ממש לכל אחד ואחד לכן אם אין לו הגאה כשר לעדות כהסמ"ע, אבל בשביל שנוגע לו כשהיו רשאים למכרו צריך להסתלק כהתומים, ואין להוכיח מנדרים דף מ"ח שיכול לאסור חלקו בביהכ"ג וספרים שהוא שלו וצריך להסתלק בכל אופן, דיש לומר דנדרים שאני דעכ"פ הזכות שיש לו יכול לאסור אף שאינו דין ממון, ובשל כרכים ודאי אין לו חלק ממש דהא הר"ן מפרש שם משום שיכולין למוכרו, וא"כ בשל כרכים שאין יכולין למכור אין יכולין לאסור משום שאינו חלק ממש, ועכ"פ נדחה ראיית רעק"א, דהח"ו"ח אפשר דאיירי בכרכים אבל יותר מסתבר דאף בשל כפרים אינו שלו ממש רק בנדרים שאני, וצ"ע בזה לדינא.

והנה אף כשיסתלק זה אין כאן רק עד אחד ואשה שאינן נאמנים, ומש"כ הרמ"א דאפילו עד מפי עד מפי הקבלה נאמן, הוא רק בחזקת הישוב וכדומה, אבל לא להעיד שראובן הקדיש נכסיו לביהכ"ג ולעניים דאליכ לא שבקת חיי לכל בריה דהרוצה להזיק לחברו

ילך ויעיד שפלוגי הקדיש נכסיו אלא ודאי שאינו נאמן, וגם מה"ת יעשו תקנה כו דרך בחזקת ישוב שאין דנין שם דין גמור וגם הם רק תקנות בעלמא ויש צורך בזה תקנו להאמין לע"א ועמ"ע ולא בכגון זה שהם עניני ממון ממש, ובהא דידן שהאיש לא היה מבני העיר רק גולה ממקומו ודר כאן לפי שעה עד שיוכל לשוב לביתו ובפרט שהירושין דרים עתה במקום אחר, לא שייך כלל מה שנהגו לקבל עדים מבני העיר, עיין בפ"ת סי' ז' ס"ק כ"ו, ואף אם היו ב' עדים וסלקו עצמן הוא דבר קשה מאד לסמוך על זה כי איש פשוט לא יבין ענין הסתלקות, וגם הא בכל אופן יותר נוטה בעובדא דידן שהוא של הבעלים כדבארתי ולכן לע"ד אין להוציא מהירושין.

והנה בעובדא דידן שחצי ס"ת לא היתה שלו יש לעיין אף אם בפירוש הקדיש לביהכ"ג אם הוא של ביהכ"ג, דהא הקדיש כולה ויש לדון כאן ברין נדר שהותר מקצתו הותר כולו בספק שהובא בשער המלך פ"ב מנדרים הי"ב בשם ס' קול יעקב והובא גם בפ"ת יו"ד סי' רכ"ט סק"א, והתם איירי בהקדש ולא עדיף הקדש לביהכ"ג מהקדש גמור ושייך בו הותר מקצתו הותר כולו אם נסבור שאף אם מעיקרו אין מקום לחול על מקצתו ג"כ הותר כולה, עיי"ש שכתב שבנה פליגי הריטב"א והר"ן, ואף אם נימא שהיה כאן גם דין קנין משיכה או הגבהה במה שנטל השמש יש ג"כ להסתפק מחמת שבקנין אחד הקנה דבר שאינו שלו שלא חל הקנין, אם עכ"פ מועיל לשלו, דלה"א בחו"מ סי' ר"ג סעי' י' שהחליף מעות ומטלטלין לא קנה גם המטלטלין, מסתבר שגם בכגון זה אינו מכור, אך הסמ"ע מסיק שם לדינא שלא נבטל לענין מה שמועיל הקנין, ובכעין הא דידן איתא מפורש בשט"מ ב"ק דף פ"ח בשם המאירי שמכר האב מכירה גמורה מ"מ הויה מכירה לענין קנין הפירות שיש לו, ועיין בהגהות אמרי ברוך שציין להשט"מ, אבל באמת לא היה כאן קנין דמה שלקח השמש לא היה אדעתא דקנין דלא חשב אודות זה כלל, וההעמדה בביהכ"ג אינו כמובא ליד גבאי מאחר דאף של היחיד צריך לעמוד שם, ונמצא שרק האמירה יש כאן דמועילה כמו בהקדש ולכן לא עדיף מהקדש ממש, וכמו שבהקדש אמרינן דהותר כולו אף אם גם מעיקרו אין מקום לחול על מקצתו להריטב"א שהובא בשעת"מ כ"כ יש להיות הכא, אך לדינא אין אנו צריכין לזה דבלי"ז נמי אין יכולין להוציא מחזקת הבעלים וירושיו כדבארתי.

ומה שטענו גבאי ביהכ"ג שישלם לפי דמי שמירה אינו כלום כדבארתי שכיון שאצל היחיד אין מקום

סימן נג

דבר נאמן לרבו כבי תרי לומר על אחר שראה בו דבר ערוה

כ"ב אדר תשט"ו.

מע"כ בני אהובי מר שלו ראובן ג"י.

הנה משי"כ בסי' תפ"ח חיים כלל ד' סעי' ה' שיכול אחד שיודע בחברו דבר ערוה לומר לרבו שמאמין אותו כבי תרי ומותר רבו לשנא אותו ולהתרחק מחברתו עד אשר יודע לו ששב מדרכו הרעה, והוא מגמ' פסחים דף ק"ג. נראה פשוט שהוא לא שמאמין לו כבי תרי משום שהוא שומר תורה ומדקדק במצות ומתנהג בחסידות, דבשביל זה אף שהוא גדול מאד אין זה אלא מדין חזקה שהוא כשר לעדות שמצד חזקה זו יש לו נאמנות רק כדין עד אחד ולא יותר ואסור להאמין לו מה שאומר על חברו. אלא הוא איש שיודע בידיעה גמורה שניסה לו בנסיונות וכדומה שהיה עמו יחד כמה שנים וראה שאינו משקר בשום אופן את זה רשאי להאמין כבי תרי שהוא ידיעה ברורה לו שאינו משקר ועדיף זה מחזקה בעלמא.

וראיה גדולה לזה מכתובות דף פ"ה שרבא ע"פ עדותה של אשתו בת רב חסדא שהאיתתא דאיתייבא השבועה היא חשודה אשבועה אפכה לשבועה אשכנגדה, וזימנא אחרינא העיד ר"פ על שטרא דפריעה הוא, אמר לו רבא אע"ג דאיכא מר עד אחד לאו כלום הוא והקשה ר' אדא בר מתנא ולא יתא ר"פ ככת ר"ה, והשיב רבא בת ר"ח קים לי בגווה דלא משקרא מר לא קים לי בגוויה, והא זה ברור דר"פ היה גם רבא סובר שהוא גדול טובא מבת רב חסדא, דאם רבא היה סובר שבת ר"ח גדולה מר"פ לא היה מקשה ר' אדא בר מתנא בדרך תימה ולא יתא ר"פ ככת ר"ה, ואף אם היה שייך להסתפק לא היה מקשה בלשון זה אלא בלשון וכי בת ר"ח גדולה מר"פ, אלא ודאי משמע דזה היה ברור לכו"ע אף לרבא שאינה שייכת למדרגת ר"פ ומ"מ אמר רבא דר"פ לא קים לי בגוויה ובת ר"ח קים לי בגווה, והטעם הוא כדבארתי דמה שמכיר רבא שהוא ת"ח גדול והוא מתאמוראים הגדולים שהוא ירא שמים ויש בו כל המעלות ומדות טובות מ"מ כיון שלא מכיר אותו בנסיון הוא רק מדין חזקה שיש על כל אדם כשר שהאמינה תורה רק בדין עד אחד, אבל בת ר"ח שמכיר אותה רבא

מכובד מחוייבין לקבלו בבחיכ"ג שהוא מקום מכובד ומשומר, שבכבוד ס"ת אף של יחיד מחוייבין כו"ע, ולבד זה הא אין מקפידין בשום מקום ע"ז, וגם הוא זה נהנה וזה לא חסר, ולבד זה הא נהגו בכל המקומות סס"ת של יחידים מונחין בארון הקדש שבבחיכ"ג ולכן אין יכולין לתבוע כלום.

ותביעת גבאי התברא קדישא שלקחו סך מועט בעד מקום הקבר משום שחשבו שנתן ס"ת להצבור, תלוא אם בעצם היו צריכין ליקח יותר באופן שאף רוח חכמים נוהה מהם וגם אמרו בפירוש שמחמת נתינת ס"ת אין לוקחין יכולין לתבוע, אבל אם לא הזכירו כלום ואף בהזכירו אך היו רוצים ליקח הרבה דמים שידוע שאין רוח חכמים נוהה מזה רק שא"א למחות בידם, אין יכולין לתבוע דהא בטעותם עשו כהוגן ומה יתבעו, וזה הנלע"ד לתלכת.

והנה עיינתי במנחת חנוך מצוה תרי"ג ומצאתי שהקשה ג"כ מסנהדרין בירוש אמנות בקונה ונשאר בקושיא ולדברי איש, ובירוש שהגיה אות אחת כתב ג"כ שדעת הרמב"ם שיוצא ותמה ג"כ על השאג"א שכתב שלא יצא, אך משי"כ דלתוס' אין מועיל הגיה אות אחת רק בקנה דמצוה קעביד אף בלא הגיה ולא בירוש אין נראה כלל כמו שבארתי, וגם מה"ת נעשה מחלוקת בחנם, ומאחר שברמב"ם מבואר שיצא ולא מצינו מי שחולק עליו ודאי כו"ע מודו בזה, וגם הא גם הרמב"ם בסה"מ מ"ע י"ח הובא בשאג"א פוסק שיצא בקנה ומ"מ פסק שהגיה מועיל בירוש, וא"כ אפשר שגם התוס' סברי כן דלא כסברת המנ"ח, ובהקדיש ונאבדה גם המנ"ח מסכים להתיר"ח דלא יצא, ומתחלה הביא ראייה מהא דנאבד במלך שלא יצא ברמב"ם הל' מלכים, ומה שרצה לחלק בסופו בין מלך להדיוט אין מובן כלל והוא תמות והנכון כדבארתי, גם משי"כ שזה שמועיל כתיבת אחר הוא מטעם שליחות אינו נכון כמו דבארתי, וגם המנ"ח מסתפק בגזל ולא נתיאשו הבעלים אם יצאו הבעלים מאחר שהוא שלו אף שאינו ברשותו כדנסתפקתי.

ידידו.

משה פיינשטיין

בידיעה ברורה ע"י כמה נסיונות שנודמ משקרא אין זה מדין חזקה אלא ידיעה זו רשאי להאמינה כבי תרי, וזהו גם מה על אבא מר בריה דקים ליה בגוויה.

ולכן גם כאן רק כשמאמין לו רבו באופן זה שיש לו ידיעה ברורה שלא מ להאמין לו לשנאתו ולהתרחק מחברתו ומו הוא לומר לרבו אבל לא כשמאמין לו משום שהוא ת"ח ויר"ש שזוהו עכ"פ רק שנאמן רק כדין עד אחד שאינו נאמן אדם שעבר עבירות לפוסלו ולשנאתו.

והנה התם בכתובות א"ר פפא כגו ברי דקים ליה בגוויה קרענא שטרא אפו קרענא ס"ד אלא מרענא שטרא, פרש"י לגבות באותו שטר ולמקרע נמי לא קרו בזה פשוט דנהי שר"פ יודע שאבא מר משקר בידיעה ברורה, מ"מ הא ב"ד מכירין בידיעה ברורה לא את ר"פ ול מר בריה אין רשאי להאמין להם אלא שהוא רק בדין ע"א שאינו כלום אף ל והיו גובין ע"פ השטר, לכן אי אפשר השטר, ורק שר"פ שיודע בו שאינו משקר בעצמו שהוא פרוע אינו יכול להודקק לג כיון שיודע שהוא דיין מרומה.

וא"כ יש ללמד מזה דאף שהרב האנ עדים אינו יכול לפסוק עליו שהוא רשע, ידיעתו הוא רק מידיעת עצמו שלכל גם הוא אינו נאמן יותר מעד אחד.

אך מה שכתב בבאר מים חיים דרבו אח"כ למי שמאמין לו כדברי שני עדים כשיתודע להשני שלא ראה בעצמו רק ל לא יאמין לו תו כדברי שני עדים על מטעם שהמספר הראשון אינו נאמן לו דין מוחלט, דאם המאמין להרב כשני מאמין לו גם על זה שתלמידו פלוני כבי תרי יכול לומר ורק אם לזה לא להרב כבי תרי משום שחושב שהרב אפע בזה אסור לו לומר כסברתו בבאר מים בבאר מים חיים בכלל ז' בסעי' ה' דדבר זה אינו תלוי רק בהשערה ואינו כ הנה יהיה קים ליה טובא בהשערות של שלא יפול בו טעות בשום אופן הרי משום שלזה אינו מאמין לו כבי תרי, במה שכתב שהוא רק בהשערה אינה צדקתו וחסידותו אלא שגם זה שמכיר